

Рафиге Коринкова дала возможность полностью осмотреть лабораторию и фондохранилище. Отдел лаборатории и реставрации имеет несколько комнат, работы выполняются в отдельных комнатах соответствующих специфике работы. К сожалению, ЦГА Азербайджана тоже не обставлена соответствующей, современной технологией и рутинные работы тоже выполняются вручную.

Процесс реставрации. документы до и после реставраций

После реставрации архивные единицы всматываются в твердую обложку, а дело отдела-бумажных картонах.

Резательный аппарат

Книжный сканер

Большой сканер

Руководство Азербайджана особое внимание уделяет созданию нормальных рабочих условий, поэтому: лаборатории, фондохранилища и кабинеты благоустроены. Идеальная чистота, спокойная рабочая обстановка сразу попадает в

центре внимания, но там зарплата очень низкая, средняя зарплата в архивах страны составляет 280-300 манаты (400-450 лар).

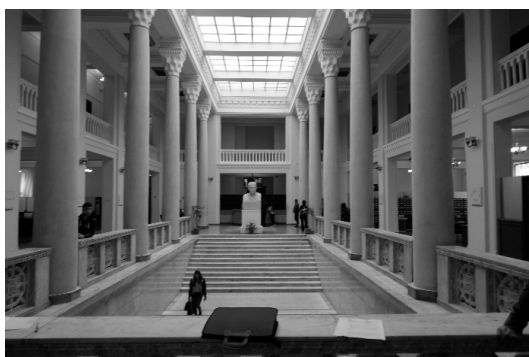
фондохранилище ЦГА

Книгохранилище ЦГА

Благодаря соответствующей помощи руководителей и сотрудников ЦГА и ЦГИА, мне стали доступны архивные материалы о Грузии, копии которых будут расположены в архивном управлении Аджарии.

Плодотворной оказалась моя работа в библиотеке имени Ахундова, которая расположена в центре города в переулке улиц Низами Ганджели и Решида Бейбутова.

Библиотека им. М. Ф. Ахундова

В этом красивом здании собрано значительная часть книжного фонда Азербайджана. Наше внимание привлекло множество читателей библиотеки, особенно студентов и молодежи. Как мне сказали, бакинская молодежь гораздо больше внимания уделяет чтению, чем компьютеру, особое внимание уделяется изучению английского языка, часть молодежи владеют и русским языком.

В период 2004—2018 гг. в Азербайджане были достигнуты значительные успехи в области образования. В расходах государственного бюджета Азербайджана на цели образования выделяются крупные средства. Расходы на образование находятся на втором месте после расходов на армию. В 2009 году они составляли примерно 1,25 миллиардов долларов США(<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B7%D0%B5%D1%80%D0%B1%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD>), что позволило укрепить материально-техническую базу образования, а также привести учебные программы в соответствие с самым высоким мировым уровнем. (<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B7%D0%B5%D1%80%D0%B1%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD>)

Ведущими университетами Азербайджана являются: Бакинский государственный университет, Азербайджанский государственный университет нефти и промышленности, Азербайджанский медицинский университет, Азербайджанский государственный экономический университет, Университет Хазар, Гянджинский государственный университет.

На данный момент в Республике функционируют 145 научных учреждений, в том числе 96 научных институтов. Основным научным объединением республики является Национальная академия наук Азербайджана (НАНА) учреждённая в городе Баку в 1945 году, на базе Азербайджанского филиала АН СССР (<https://www.oval.ru/enc/1400.html>).

В 1995 году в Азербайджане была создана сеть академических институтов, которая объединяла главные научные учреждения и академические институты, в том числе и организации государственных структур. Посредством волоконно-оптического и арендованного каналов академическая сеть соединила все главные здания академии. В августе 2000 года НАНА и ведущие университеты Республики учредили Ассоциацию научно-исследовательских и образовательных Сетей Азербайджана AzRENA, которая является неправительственной организацией (<https://www.oval.ru/enc/1400.html>).

В настоящее время особое внимание уделяется развитию научно-технологического сектора, обусловленное необходимостью развития нефте - газовой промышленности. важное внимание уделяется модернизациям и инновациям. Благодаря научным исследованиям и работам ученого Элчина Халилова и других научных сотрудников было создано сотней станций для прогнозирования землетрясений. Азербайджан сумел выпустить на орбиту собственный космический спутник. Выше указанных успехов страна достигла благодаря своему особому вниманию и государственному подходу к науке и образованию (<https://www.oval.ru/enc/1400.html>).

Азербайджан страна разнообразной и богатой Культуры, особенно развито декоративное искусство. Одним из видов декоративно-прикладного искусства Азербайджана является азербайджанский ковёр. Ковроделие было самым распространённым классическим видом ремесла в Азербайджане. Основными центрами ковроделия являлись Куба, Ширван, Гянджа, Казах, Карабах, Баку с пригородными селениями. Они выделяются сочным колоритом, построенным на сочетании локальных интенсивных тонов. В Карабахе, например, ткали шёлковые ковры высоко ценившиеся на рынках Западной Европы и Америки (*З.А. Кильчевская, А. Ю. Казиев, Н. А. Верецагин*. Народы Азербайджанской Советской Социалистической Республики. Азербайджанцы. Ремёсла и промыслы. Ковроделие / Под редакцией Б.А.Гарданова, А.Н.Гулиева, С.Т.Еремяна, Л.И.Лаврова, Г.А.Нерсесова, Г.С.Читая. — Народы Кавказа: Этнографические очерки: Издательство Академии наук СССР, 1962. — Т. 2. — С. 92–95).

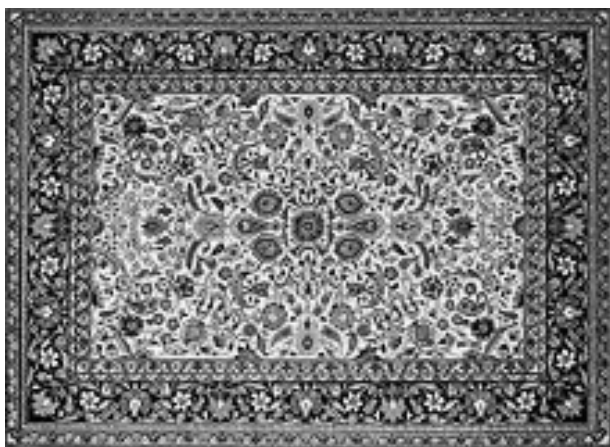
Изготавливались односторонние ковры с ворсом — *халы*, *гебе* и односторонние безворсовые ковры — *сумах* и *верни*, безворсовые двусторонние ковры — *зили*, *палаз* и *килим*. Из безворсовой ткани изготавливали чепраки (*чул*) для лошадей и верблюдов, мешки (*чувал*), перемётные сумки (*хурджун*). Ковры ткются на вертикальных станках — *хана*. На ковровом станке работает одна-две, а то и три

женщины и больше. Орнамент азербайджанских ковров декоративен, состоит из геометрических (ромбы, квадраты, меандры), растительных мотивов, среди которых преобладает стилизованное изображение плода миндаля (*бута*), встречаются изображения животных и птиц (З. А. Кильчевская, А. Ю. Казиев, Н. А. Верецагин. Народы Азербайджанской Советской Социалистической Республики. Азербайджанцы. Ремёсла и промыслы. Ковроделие / Под редакцией Б.А.Гарданова, А.Н.Гулиева, С.Т.Еремяна, Л.И.Лаврова, Г.А.Нерсесова, Г.С.Читая. — Народы Кавказа: Этнографические очерки: Издательство Академии наук СССР, 1962. — Т. 2. — С. 92–95).

В конце XX века ковроткачество в Азербайджане становится одной из важных отраслей экономики. Сегодня во многих регионах Азербайджана успешно развивается ковроткачество, всего в Азербайджане насчитывается свыше 20 крупных и средних ковроткацких комбинатов. В частности, в Кубе, Кусарах, Кюрдамире, Гяндже, Шемахе, Шабране, Казахе, Товузе, Шеки и Баку действует ковроткаческое производство, в которых продолжают развивать старинные традиции искусства ковроделия. Известным ковроткачём являлся Ляtif Керимов, имя которого носит Музей ковра в Баку.

В ноябре 2010 года «Традиционное искусство ковроделия в Азербайджане» внесено в репрезентативный список ЮНЕСКО по нематериальному культурному наследию человечества.

Азербайджанский музей ковра был основан в 1967 году, став первым в мире специализированным музеем по сбору, сохранению и изучению ковра, а в 2014 году в новом здании музея в виде свёрнутого ковра открылась его новая экспозиция. (З. А. Кильчевская, А. Ю. Казиев, Н. А. Верецагин. Народы Азербайджанской Советской Социалистической Республики. Азербайджанцы. Ремёсла и промыслы. Ковроделие / Под редакцией Б.А.Гарданова, А.Н.Гулиева, С.Т.Еремяна, Л.И.Лаврова, Г.А.Нерсесова, Г.С.Читая. — Народы Кавказа: Этнографические очерки: Издательство Академии наук СССР, 1962. — Т. 2. — С. 92–95).

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Az%C9%99rbaycan_ip%C9%99yind%C9%99n_k%C9%99la%C4%9Fay%C4%B1lar_1.JPG?uselang=ka

Азербайджанская архитектура объединяет восточные и западные элементы. Большую роль в развитии Азербайджанской архитектуры сыграло Иранская архитектура. Множество древнейших архитектурных памятников (Кизкаласи, дворец шитван шахов в Баку, Ичеришегер.....) содержит более 50 и исторических и архитектурных памятников, некоторые из них входят в список культурного наследия Юнеско

(<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B7%D0%B5%D1%80%D0%B1%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B6%D0%B0%D0%BD> . *Azerbaijan Diary : A Rogue Reporter's Adventures in an Oil-Rich, War-Torn, Post-Soviet Republic*. М E Sharpe (1998)

Несмотря на процессы культурной глобализации Азербайджан сумел сохранить свою национальную идентичность. Основные элементы Азербайджанской культуры: музыка, литература, народные танцы, искусство, кулинария, архитектура, кинематография и новруз байрам.

Международный день Новруз (21 марта) («новый день») – праздник прихода весны национальной праздник Азербайджана. Новруз является национальной традицией, не имеющей прямого отношения к исламским обычаям (<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D1%80%D1%83%D0%B7>)

Происхождение этого праздника уходит своими корнями в дописьменную эпоху истории человечества. Официальный статус он приобрел в Ахеменидской Империи, как религиозный праздник зороастризма. Продолжает повсеместно отмечаться и после арабских завоеваний, вплоть до настоящего времени. В современное время отмечается в дни, на которые приходится весеннее равноденствие.

Следует отметить, что на территории Ближнего Востока Новруз празднуется только представителями тех народов, которые проживали там до прихода арабов, распространения ислама и возникновения Арабского халифата. Соответственно, Новруз, не празднуется арабами. В Турции с 1925 года по 1991 год официально празднование Новруза было запрещено. В Сирии празднование Новруза запрещено до сих пор.

30 сентября 2009 года Новруз был включён ЮНЕСКО в Репрезентативный список нематериального культурного наследия человечества, с этого времени 21 марта объявлено как *Международный день Новруз* (<https://www.un.org/ru/events/nowruzday/>)

Празднование Новруза под различными названиями широко распространено во многих культурах Передней и Средней Азии, входивших ранее в зону влияния Персидской империи и персидской культуры.

В настоящее время Новруз отмечается 21 марта как официальное начало нового года по астрономическому солнечному календарю в Иране и Афганистане. Как государственный праздник Новруз отмечается 21 марта в Узбекистане, Туркменистане, Таджикистане, Азербайджане, Албании, Киргизии, Македонии, Турции.

Невруз Баирам в Баку, площадь фантанов

25 февраля позвонила проф. **Ирада Багирова** и пригласила к себе в гости. В центре города за мной заехал ее муж замечательный-гостелюбивый человек, хороший кулинар, большой почитатель и ценитель грузинской культуры, профессор **Элдар Муссаев**, в дальнейшем несколько раз пришлось воспользоваться гостеприимством этих замечательных людей.

В гости у Элдар Муссаева и Ирада Богировой

В моей памяти навсегда останется замечательная семья Элдара, ее гостеприимная и грамотная хозяйка госпожа Ирада,, отличающаяся добродушием и чистосердечностью, несмотря на тяжелую болезнь матери госпожи Ирады особое внимание уделяла нам. Я не мог скрыть восхищения теплотой, добродушием, любовью и взаимопониманием, которые царили в этом доме.

Особым талантом дружелюбия и гостеприимством одарен Заур Гасанов, в семье которого образовалась прекрасная традиция по субботам ужинать в ресторане исключительно только с супругой, исключение сделал только для меня, во время моего пребывания в Баку он каждую субботу приглашал меня в ресторан сам заезжая на машине...

Заур Гасанов

Заур не только хороший специалист, но и достойный человек, надежный, спокойный, уравновешенный и скромный, который вырос в семье бывшего премьерминистра Азербайджана, в дальнейшем министра внутренних дел страны (ныне посол Азербайджана в Польше) но в своей жизни всего добился сам, ни разу не воспользовался положением своего отца. Мы с ним впервые встретились в Москве на научной конференции, после которой наши отношения переросли в крепкую, мужскую дружбу и в данный момент совместно участвуем в грантовом проекте Евросоюза. Счастье иметь таких замечательных друзей, которые только и думают чем вам угодить, что сделать для вас хорошего, чем и как угостить? Одним словом, все делают для того, чтобы вам было хорошо. В этом они во многом похожи на нас грузин.

Супруга Заура удивительно скромная, красивая гостеприимная женщина, мать двоих детей, до безумия любящая свою спругу, она отличалась большой скромностью, благородством, особенным шармом, заботливостью и что самое главное - чистосердечность и даром большой любви. В этом я еще раз убедился и в семейных условиях, когда меня пригласили в семью 26-го апреля. Скромностью ее можно сравнить с прототипом несколько застенчивой грузинской женщины. Воистину счастлива семья, где хозяйка улыбается.

Благодаря моему другу Зауру я познакомился с ихней кулинарией. Азербайджанская национальная пища отличается большим разнообразием, насчитывая десятки видов различных блюд: молочных, мясных, мучных, овощных и т. д. Сами способы приготовления и потребления пищи различны и многообразны. В прошлом пища различалась также в зависимости от географических условий и социального положения людей⁴Р. И. Бабаева, М. И. Атакишиева. Народы Азербайджанской Советской Социалистической Республики. Азербайджанцы. Пища / Под редакцией Б.А.Гарданова, А.Н.Гулиева, С.Т.Еремяна, Л.И.Лаврова, Г.А.Нерсесова, Г.С.Читая. _ Народы Кавказа: Этнографические очерки: Издательство Академии наук СССР, 1962. _ Т. 2. _ С. 127_131)

В пищевом рационе азербайджанцев значительное место занимает хлеб, который пекут на железном слегка выпуклом листе *садж*, в тендирах, где в основном пекут *чурек* и *лаваш*. Весной и осенью готовят *гүтаб* _ род пирожков, начинённых мясом и зеленью также в зависимости от географических условий и

социального положения людей—⁴*Р. И. Бабаева, М. И. Атакишиева. Народы Азербайджанской Советской Социалистической Республики. Азербайджанцы. Пища / Под редакцией Б.А.Гарданова, А.Н.Гулиева, С.Т.Еремяна, Л.И.Лаврова, Г.А.Нерсесова, Г.С.Читая. Народы Кавказа: Этнографические очерки: Издательство Академии наук СССР, 1962. _ Т. 2. _ С. 127_131)*

Разнообразны блюда из мяса. Из свежей баранины и говядины готовят басдырма, из которой затем делают шашлык. Наиболее распространённым блюдом является питу и бозбаш (густые супы из баранины). Рубленную баранину, заправленную рисом и специями, заворачивают в капустные (это блюдо называется келем долмасы), в солёные и свежие виноградные листья (ярпаг долмасы), начиняют баклажаны и помидоры. Из мелко нарубленной баранины, смешанной с луком и пряностями готовят люле кабаб. ⁴*Р. И. Бабаева, М. И. Атакишиева. Народы Азербайджанской Советской Социалистической Республики. Азербайджанцы. Пища / Под редакцией Б.А.Гарданова, А.Н.Гулиева, С.Т.Еремяна, Л.И.Лаврова, Г.А.Нерсесова, Г.С.Читая. Народы Кавказа: Этнографические очерки: Издательство Академии наук СССР, 1962. _ Т. 2. _ С. 127_131)*

Распространение в Азербайджане имеют кушанья из риса, который преимущественно используют для приготовления плова, насчитывающего до 50 видов. Наиболее распространённым блюдом из мяса птиц является чыгартма.⁴*Р. И. Бабаева, М. И. Атакишиева. Народы Азербайджанской Советской Социалистической Республики. Азербайджанцы. Пища / Под редакцией Б.А.Гарданова, А.Н.Гулиева, С.Т.Еремяна, Л.И.Лаврова, Г.А.Нерсесова, Г.С.Читая. Народы Кавказа: Этнографические очерки: Издательство Академии наук СССР, 1962. _ Т. 2. _ С. 127_131)*

Распространены сладости в виде своеобразных конфет ногул, набат, а также гата, пахлава и шекербура. Имеется до десятков видов халвы — типа повидла, из семян кунжута, из разных орехов и т. д.—⁴*Р. И. Бабаева, М. И. Атакишиева. Народы Азербайджанской Советской Социалистической Республики. Азербайджанцы. Пища / Под редакцией Б.А.Гарданова, А.Н.Гулиева, С.Т.Еремяна, Л.И.Лаврова, Г.А.Нерсесова, Г.С.Читая. Народы Кавказа: Этнографические очерки: Издательство Академии наук СССР, 1962. _ Т. 2. _ С. 127_131)*

Большую роль в пищевом рационе у азербайджанцев играет чай, сопровождающий или даже предшествующий еде. Чай считается в Азербайджане лучшим средством утоления жажды в жаркую погоду (подробнее см. статью Азербайджанская чайная культура). В качестве напитка служит и подслащённая мёдом вода шербет. ⁴*Р. И. Бабаева, М. И. Атакишиева. Народы Азербайджанской Советской Социалистической Республики. Азербайджанцы. Пища / Под редакцией Б.А.Гарданова, А.Н.Гулиева, С.Т.Еремяна, Л.И.Лаврова, Г.А.Нерсесова, Г.С.Читая. Народы Кавказа: Этнографические очерки: Издательство Академии наук СССР, 1962. _ Т. 2. _ С. 127_131).*

Во время пребывания в Баку я имел возможность познакомиться с регионом страны с Шеком, центр исторической области Азербайджана - Расположен в южных предгорьях Большого Кавказа, в 77 км. к северу от железнодорожного узла Евлах. До 15 марта 1968 года носил название Нуха.

Шеки основан в VIII веке до н. э. и первоначально назывался Сакасена или Саке, что связывают с этнонимом иранских племен саков. Позже название трансформировалось

в *Шакашен, Шака, Шаки, Шеки* (<https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A8%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%98> (%E1%83%90%E1%83%96%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%91%E1%83%90%E1%83%98%E1%83%AF%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%98)).

С марта 1968 года, Постановлением Совета Министров Азербайджанской ССР № 97 возвышенная историческая часть города «*Юхары баш*», была объявлена архитектурным заповедником (Саламзаде А. Р., Исмаилов А. И., Мамед-заде К. М. Шеки. Историко-архитектурный очерк / Под ред. М. А. Усейнова. _ Б.: Элм, 1988. _ С. 200. _ 237 с)

В Шаки пришлось присутствовать на похоронном церемониале, осталось впечатление, что у них гораздо упрощенная система похорон покойника, чем у мусульман живущих в Аджарии.

Надо отметить, что ислам у них не главенствующая религия. Азербайджан секулярное государство. Большинство населения исповедует ислам Шиитского направления, но население страны активно не соблюдает законы и проповеди ислама, страна в мусульманском мире самое малорелигиозное государство.

Крепость Шеки

Дворец ханов Шеки

По пути мы проехали красивые города: Шамаха, Кабала, Исмаилли. В Кабале находится прекрасный музей с благоустроенной гостиницей и выставочно-конфекционными залами. Музей имеет богатый фонд, где экспонированы археологические экспонаты с этого же региона.

Кабала, археологический центр

Дружба и одна часть любви друга в прошлом. Вторая часть, современная

своими природными «экозонами сердца» и там оказавшимися людьми. В эти «экозоны» все не попадают. Азербайджанские друзья: Заур Гасанов, Ирада Багирова, Элдар Мусаева, Сафар Ашурова, Фархад Гулиева, Акиф Гулиева, Бахтияр Джалилова, Валер и Аликберова, Фавриз Гасимова, Аскер Расулова, Эмин Сардарова в данной «экозоне» выделено особое место. Они еще более обосновали нам, как принято у грузин любовь к другим народам, вера в силу своего народа, веру в друзей, в любовь к ближнему и сердечность. Вот таков гостеприимный Азербайджан, Таковы наши Азербайджанские друзья и я счастлив, что попал в их добрую, любовную и улыбчивую атмосферу. В мире все гармонично: любовь, счастье, дружба... избранно добрые, сладкоговорящие, добродушные, а также гостеприимные наши азербайджанские друзья дали возможность нам почувствовать эту гармонию. Они показали и дали нам осознать высокие гражданские ценности, коллективный характер, их бытие, традиции, юмор...

Визит в Азербайджан еще более доказал нашу дружбу. Эти отношения основаны на безграничности, любви к делу, профессионализме и откровенности. В этом и заключается секрет дружбы, которая с каждым днем все более возрастает.

РОЛЬ ТЕЛЕВИЗИОННОГО РЕКЛАМНОГО ТЕКСТА СРЕДИ ДРУГИХ СРЕДСТВ РЕКЛАМНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.

Телевизионная рекламная речь даёт богатый материал для современной лингвистики, рассматривающей язык в процессе речи, в процессе реальной коммуникации. В текстах массовой информации наиболее полно и ярко проявляются основные тенденции развития литературного языка в целом (в обиход вошли и входят слова необычной формы из рекламных текстов). В рекламном тексте проявляются две основные тенденции: стремление в наиболее сжатой, экономичной форме передать необходимую информацию и стремление достичь максимальной экспрессивно - эмоциональной насыщенности текста.

Новая коммуникативная ситуация и информативная фактура создают то специфическое знаковое единство, по которому телевизионный рекламный текст отличается от других разновидностей рекламного дискурса. Чтобы выявить эти различия, мы можем опираться на следующие утверждения:

- 1) Массовая коммуникация представляет собой результат технического развития, который сделал возможным материальную фиксацию текстов, их массовое тиражирование и распространение.
- 2) Одной из специфической разновидностью обмена информацией является сама реклама, которая создавалась в самом процессе коммуникации как разновидность массовой информации.
- 3) Телевизионный рекламный текст представляет собой социальную коммуникацию, которая ориентирована на аудиторию.
- 4) По участникам коммуникации - общественную, т. е коммуникацию, направленную на массовую аудиторию.
- 5) По характеру отношения между участниками - одностороннюю.
- 6) По функциям сообщений - воздействующую (побуждающую).

Коммуникативную специфику рекламного текста определяет: единство коммуникативных средств, малый размер речевого продукта, массовый характер адресата, одностороннюю направленность коммуникации, взаимоотношения лингвистических и экстралингвистических факторов и т.д.

„Массовая коммуникация „ - это общезначимый современный текст ,в создании и распространении которого принимают участие новейшие технические средства и устройства : мощные печатные машины, телевидение, кино, магнитофонная запись, компьютеры и т .п. Причем это преимущественно текст серьезного характера, служащий главным образом, нуждам общественного управления, связанный с развитием , регулированием и устройством современного массового производства.„(Рождественский Ю. В. „Введение в общую филологию.„ - М. 1979

В настоящее время телевидение стало трибуной для разговора с миллионами. Оно совершенно справедливо считается самым современным средством доставки любой информации. „Телевидение - самое своеобразное образование в массовой информации. Оно включает в себя все разновидности изображения, музыку, словарный текст в письменной и устной формах. Смысловая структура

телевизионных текстов очень сложна и не обладает пока сложившейся традицией. Его художественная часть информативна, а информативная - художественна, - пишет Ю. В. Рождественский.

Телевизионный рекламный текст дает самую широкую информацию в сравнении его с другими средствами рекламы. Эта информация сообщается по трем каналам: изображение, музыка, речь, за счет которых увеличивается объем информации в телерекламе. Например:

Изображение	Музыка	Вербальный текст
Молодые люди на прогулке. Они мчатся на машине, Смеются и веселятся	Звучит Веселая музыка	- Вы на загородной прогулке? Просто здорово! Скорость доставляет вам истинную радость
Девушка достает шоколадные конфеты „Метро,, Когда они проезжают через мост, шоколад Выпадает у нее из рук.		Но кто из нас застрахован от неприятных неожиданностей? Ой!
По реке в лодке плывет парень. Шоколад падает в лодку. Парень радостный ест его.		„Метро, „- шанс приятно удивиться. Шоколадный батончик, внутри какао и карамель.

Рекламный лозунг: Улкер Метро - вкус нечаянной радости.

Телевизионная рекламная речь, по нашему мнению, является богатым материалом для наблюдения над живыми языковыми процессами. Войдя в наши дома как умный и желанный собеседник, телевидение стало одной из форм нашей повседневной жизни. А потому и речь, звучащая по телевидению, может изучаться как одна из форм повседневного речевого общения. Изучение телевизионной рекламной речи представляет интерес для современной лингвистики, рассматривающей язык в процессе речи, в процессе реальной коммуникации.

Телевизионные рекламные тексты являются текстами коллективно - авторскими. Они создаются не одним, а несколькими авторами, каждый из которых формирует лишь определенную часть текста, но руководствуется особыми правилами создания текстов и их частей, присущими данной сфере общения. Как известно, действие телерекламы проявляется в различных семиотических фактурах: язык, музыка, графика, изображение. Какой элемент семиотической системы может оказаться решающим? Этот вопрос уже довольно давно поставлен в работах, в которых данной проблеме уделялось много внимания.

Г. Штегер в своей книге, между языком и литературой, рекламу относит к гибридным произведениям, стоящим на грани между языковыми разновидностями побудительных предложений и особым, развившимся в XX веке, литературным жанром, распространение которого способствовало появлению средств массовой

информации. Вероятно, можно спорить о том, к какому виду искусства относить рекламу, и о том, относится ли реклама вообще к искусству. Бесспорным является то, что реклама - продукт сознательной целенаправленной трудовой деятельности людей, в которой используются различные средства и способы общения, среди которых основными являются языковые. Словесная часть в телерекламе взаимодействует с изображением; повествование разворачивается на экране, а вербальный текст поддерживает его; текст помогает запомнить главное, ради чего создавалась реклама, создает определенное настроение.

Текст, или лингвистическая часть, не только входит в телерекламу, конституирует ее, но и играет ведущую основополагающую роль как в создании рекламы, так и в достижении ею своей цели - побуждение потребителя к приобретению рекламируемого товара. Без лингвистической части реклама не может существовать (стремление актуализировать потребности покупателя и предложить ему предметы, удовлетворяющие эти потребности, отражается в языке рекламных текстов, в факте появления вербальных товарных знаков), тогда как без других элементов рекламный текст остается рекламой.

Если обратиться к истории, мы убедимся, что реклама появилась именно как вербальный текст. Первые упоминания об этом виде общественной деятельности относятся к тому периоду, когда возникло общественное разделение труда и производства на обмен. Успешное осуществление торговли и, следовательно, размер прибыли ставили торговцев перед необходимостью оповещать людей о своих товарах. Важным оповещательным средством стало то, что в последствии получило название, устная реклама, - беседа продавца с покупателем о свойствах и способах употребления товара. Само слово, реклама“ происходит от латинского глагола, *reclamere*” - кричать.

Потребность в расширении и развитии рекламной деятельности становилось требованием момента, так как устные призывы продавцов, расхваливающих свои товары в окне или перед входом в лавку было недостаточно. Для торговцев изобретение книгопечатания не прошло незамеченным. С первыми книгами появились первые рекламные афиши - первые печатные сообщения о товарах, что было новой формой общения, предшественницей будущих средств массовой коммуникации - стало средством регулярного информирования о товарах. С появлением первых рекламных агентств во второй половине XIX века рекламная деятельность выделяется из сферы производства и становится самостоятельной формой общественной деятельности.

Завершая наш краткий экскурс по истории рекламы, отметим следующее: реклама всегда сопровождала общество на всех ступенях его развития, и история рекламы - история человеческой цивилизации.

При анализе телевизионного рекламного текста необходимо учитывать, кроме словесной части и другие составные части (изображение, музыка) носящие нелингвистический характер. В телерекламе, движение мыслей, движение идей по многим проводам, но в одном направлении, к одной цели, Д. Вертов. Статьи. Дневники. Замысли. М. Искусство, 1966.

Что позволяет нам говорить о телевизионном рекламном тексте как об особой структуре и о наличии системы критериев, выделяющих его на фоне других

разновидностей текстов? Телереклама - разновидность массовой информации, отмеченная весьма специфическими характеристиками: своеобразные формы и содержания, использование различных, взаимопереплетенных знаковых систем, а ее функционирование допускает образование ряда вариантов.

Сочетание коммуникативных средств: малый размер речевого продукта, массовость адресата, односторонняя направленность коммуникации, совмещение лингвистических и нелингвистических средств (интегрирование всех элементов в единую единицу коммуникации) - обуславливает исключительность телевизионного рекламного текста, делает его коммуникативным феноменом, так как ни одна из названных черт, взятая в отдельности, не является собственной только для рекламного текста.

Телевизионный рекламный текст всегда богаче любого другого вида рекламного текста. Он дает самую широкую информацию в сравнении с другими средствами рекламы. Эта информация сообщается нам по разным каналам: речь, изображение, музыка, за счет которых увеличивается объем информации в телерекламе. Ясно, что в радиорекламе слов больше, потому что там слово и только слово служит источником информации. Так как в радиорекламе отсутствует визуальный элемент, то совершенно естественно, что та информация о товаре, которая в телерекламе сообщается через изображение, в радиорекламе неизбежно будет компенсироваться словами.

Музыкальная часть в телерекламе и радиорекламе включает информацию эмоциональную. Конечно, музыкой невозможно передать конкретную информацию, но музыкальными средствами возможно передать информацию через эмоции, она помогает воздействию рекламы на зрителя, слушателей. В телерекламе музыка объединяется со словесной частью и изображением в единое целое. Компоненты телерекламы подчинены одной цели. И характерной особенностью этого сложного образования является единая направленность всех составляющих его компонентов.

На смысловую зависимость отдельных элементов от целого указывает А. В. Тедоров, когда пишет: „Целое состоит из конкретных элементов, которые, однако, существенны не каждый в отдельности и не в механической своей совокупности, а в системе, образуемой их сочетанием и составляющей единство с содержанием произведения,,

Если сравнить посвященные одному рекламируемому объекту газетную, телевизионную и радиорекламу, то легко доказать преимущество над ними. В ней отпадает необходимость в подробных словесных описаниях рекламируемого объекта, их заменяет изображение. Хотя при дублировании изобразительного элемента словесной частью, вербальный текст не повторяет буквально изображение, а дает еще дополнительную, а иногда и совершенно новую информацию или наоборот (ведь в телерекламе зрительный образ вербализируется, а словесная часть - визуализируется).

А если приведем пример только вербальной части из телерекламы (например, я работаю косметологом уже пятнадцать лет и мне достаточно одного взгляда на вашу кожу, чтобы определить каким типом мыла вы пользуетесь. Я считаю, что, для любого типа кожи подходит глицериновое мыло, Сорти фрут,, .В его состав входят компоненты, предохраняющие от пересыхания даже особо чувствительную кожу.

Поэтому я рекомендую своим клиентам глицериновое мыло, Сорти фрукт., Сорти фрукт - идеальное мыло для ухода за вашей кожей) , без зрительного ряда ,станет ясным, что ничто не свидетельствует о том, что этот отрывок из телерекламы, так как нет описания зрительного ряда, характерного для любой телерекламы, есть только вербальный текст, воспроизведенный по записи. Этим и отличается телевизионный рекламный текст от рекламных текстов газеты и радио, в которых отсутствует живой визуальный элемент, что придает вербальной части телерекламы большую достоверность.

Восприятию газетного рекламного текста на помощь часто приходит фотография, но составитель газетной рекламы должен всю характеристику рекламируемого объекта передать словами, так как фотография в газетной рекламе не динамична, это лишь неживое изображение рекламируемого предмета.

Чем короче лингвистическая часть в телерекламе, тем большую роль играют средства других коммуникативных систем (в телерекламе словесный текст сочетается с таблицей, эмоциональным материалом, изображением, музыкой), которые используются так, чтоб не противоречили друг другу.

Очень важным компонентом телерекламы, требующим специальной оценки, считается текст, который является закадровым (дикторским) Его характер, место и объем в каждой конкретной телерекламе разнообразны.

Дикторский текст либо отличается строгой информативностью, либо откровенно, порой юмористически комментирует происходящую ситуацию, или же весьма убедительно сообщает о свойствах рекламируемого предмета и способах его употребления.

Вышеизложенные нами мысли можно подтвердить следующими отрывками закадрового текста из телереклам:

1.Сок Тонус - испытайте удовольствие.

2.Хрустящие цветные горошины „Скитлс“ . Раскуси любую и на языке взрыв фруктового сока. Попробуй радугой фруктовых ароматов.

3.Благодаря уникальному сочетанию карбамида с ксилитом Дирол обеспечивает защиту ваших зубов с утра до вечера.

Решающую роль в телерекламе играет слово, звучащее с телеэкрана. Вот пример, показывающий соотношение зрительного ряда и вербальной части. В этой короткой рекламе, завоевавшей высшую награду на международном фестивале экранной рекламы, всего два плана:

Изображение	Вербальный текст
Маленький „фольксваген „тащит на буксире огромный грузовик.	Такого вы, возможно, еще не видели!
Затем грузовик буксирует „фольксваген,,	Но, с другой стороны , когда вы видели обратное?

Итак, совершенно очевидно, что мотив, побуждающий потребителя подойти к товару, в этой телерекламе найден именно через вербальный текст и именно

словесная часть углубляет, усиливает зрительное впечатление и несет основную смысловую нагрузку.

Литература:

1. Вертов, Д. Статьи. Дневники. Замысли. М . Искусство - 1966
2. Рождественский Ю. В . Введение в общую филологию. М .- 1979
3. Тедоров. А. В. Очерки общей и сопоставительной стилистики. М - 1971
4. Штегер В. Между языком и литературой. М - 1970
5. Язык и массовая коммуникация. М - 1984

Irma Karanadze

The role of the TV advertising text between other advertising activities.

Summary

The new informative structure and new expressive methods have created new opportunities for society in terms of providing information. The article defines particularities of television text. The difficult semiotic nature of the study object requires innovative approaches, since we are dealing with different phenomenon - television text. Considering the place mass communication texts take in lives of modern people the urgency of problem becomes evident.

Article discusses new communication roles connected with new types of texts. New communication situation and informative structure create those specific combinations of signs, which differ television-advertising text from other varieties of advertising discourse. Review of mentioned issues allowed us to build upon following provisions:

1. Mass communication is the result of technological development, which made material fixation of texts, mass circulation and distribution possible.
2. Advertising is one of the specific types of information exchange that has been developed in the exchange of information as a variety of mass information.
3. Advertising text takes special place among information texts as it represents a specific type of communication.

Advertising communication is:

- a. According to communication participants social communication oriented on mass audience;
- b. According to attitude of communication participants unilaterally directed communication;
- c. According to the nature of message, we are dealing with influential communication.

Combination of communication means: minor form of speech product, mass nature of recipients, unilateral direction of communication, mutual conditionality of linguistic and extra linguistic factors and etc. define communication specifics of advertising text.

Communicative potential of television text exceeds potential of other advertising texts as information distributed by television text builds on possibilities of different communication systems. Complex nature stipulates influential effectiveness of television advertising text.

Television advertising text is the combination of several leading components - image, words, and music. Sometimes the words heard from screens play decisive role. Without texts, demonstration or picture is not able to explain the full possibilities, when text can function as advertising even when we have no advertising product, i.e. nonverbal type.

Thus, the television advertising text has a strong impression of ability and conducts a basic sense of loading.

ზოგი რამ ღაზგერვის ისტორიიდან

ჯაშუშობა უძველესი მეორე პროფესიაა. შესაძლოა ის ვაჭრობაზეც უფრო ძველი იყოს, რომელსაც ერთხმად მიიჩნევენ პირველ უძველეს პროფესიად და უპირატესად იყენებდნენ პირადი ინტერესებისათვის.

ჯაშუშობა უმთავარეს იარაღად იქცა უძველესი დროიდან, როცა ადამიანები პირველად გაემართნენ ერთმანეთისაკენ საომრად, როცა ოჯახებმა, ტომებმა, ხალხმა, ერებმა და საბოლოოდ იმპერიებმა დაიწყეს ურთიერთობიდან. ჯაშუშობამ თავისი ასახვა ჰპოვა დიპლომატიაშიც. ფაქტიურად ჯაშუშობა და დიპლომატია წარმოადგენს ერთი მედლის ორი მხარეს.

თანამედროვე მსოფლიოს მიერ განვლილი გზა სავსეა ჯაშუშობის ისტორიის საინტერესო მაგალითებით. ბიბლია, ანტიკური მწერლობა, შემდგომი პერიოდის ლიტერატურა ახასიათებს ადამიანთა ამ უძველეს მეორე პროფესიას, აღწერს უამრავ ფაქტსა და შემთხვევას ატომური ჯაშუშობის ისტორიის ჩათვლით. ამ თვალსაზრისით საინტერესოა „ბიბლიაში“ აღწერილი ასეთი ისტორია: „და შემდეგ აიყარა ხალხი ხაცეროთიდან და დაბინავდა ფარანის უდაბნოში, და უთხრა უფალმა მოსეს, ასე: „გაგზავნე კაცები და დაზვერონ ქანაარის ქვეყანა, რომელსაც მე ვაძლევ ისრაელის ძეთ. თითო კაცი თავის მამის ტომიდან გაგზავნეთ, ყოველი მთავარი მათ შორის“. და გაგზავნა ისინი მოსემ ფარანის უდაბნოდან უფლის სიტყვისამებრ. ესენი იყვნენ კაცნი, ისრაელის ძეთა მთავარნი. და აჰა მათი სახელები: როუბენის ტომიდან შამყაყი, ძე ზაქერისა, სიმონის ტომიდან შაფატი, ძე ხორისა, იუდას ტომიდან ქალებში - ძე იეფურისა, ისაქარის ტომიდან იგალი, ძე იოსებისა, ეფრემის ტომიდან ოსია - ძე ნავესი, ბენიამინის ტომიდან - ფალეტი - ძე რაფუისი, ზებუდურის ტომიდან გადიელი - ძე სოდი, იოსების ტომიდან - გადი - ძე სუსისა, მენაშეს მხრიდან - დარის ტომიდან ყამიელი - ძე გემალასა, აშერის ტომიდან სეთური - ძე მიქაელისა. ნავთალს ტომიდან ნახბი - ძე ვოფილა, გადის ტომიდან გუელი - ძე მაქისა. აჰა სახელები კაცებისა, რომელნიც გაგზავნა მოსემ ქვეყნის დასაზვერად და უთხრა მათ: „წადით ნებისაკენ და ადით მთაზე და იხილეთ ქვეყანა, როგორია იგი, და ხალხი, რომელიც ცხოვრობს მასში, ძლიერია თუ უძლური, მცირერიცხოვანი თუ მრავალრიცხოვანი? და როგორია ქვეყანა, რომელშიც იგი ცხოვრობს, კარგია თუ ცუდი? და როგორია ქადაკები, რომელშიც ცხოვრობენ, ბანაკებში მკვიდრობს თუ ციხე-სიმაგრეში? და როგორია ნიადაგი, ნოყიერია თუ ხრიოკი? არის მასზე ხე, თუ არა? იყავით გულადნი და წამოიღეთ ქვეყნის ნაყოფთაგან“.

ამონარიდიდან ნათლად ჩანს მოსეს მიერ მიცემული დაზვერვის მიზანი და დავალებები, მისი შესრულება და ანალიტიკური მონაცემები.

მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნის საარქივო დაწესებულებებში, განსაკუთრებით სამხედრო - ისტორიულ არქივებში დაცულია დოკუმენტები, რომლებიც ყველა საომარი მოქმედების წინა მომზადების სურათს გვიხატავს. საბჭოთა კავშირის უშიშროების სამსახურის (კგბ) ფესვების წარმოსაჩენად მკითხველის ყურადღება მიიწვიებს მივაპრობირებული ისტორიების შემცველ საარქივო დოკუმენტებზე.

რუსეთის სამხედრო-ისტორიულ არქივებში დაცულია პეტრე პირველის, პ.ა.

რუმიანცევის ა.გ. სუვოროვის, მ.ი. კუტუზოვის, პ.ი. ბაგრატიონის, მ.ბ. ბარკაღაის, დე-გოლის, ბრუსილოვის, რუსეთ-თურქეთის ომის, პირველი და მეორე მსოფლიო ომების შესახებ უამრავი საინტერესო დოკუმენტი. მათში ასახულია ხალხთა ისტორიის ფაქტები: პირადი, რევოლუციური მოძრაობის, ეკონომიკის, ქვეყნის მოწყობის საკითხები. სახელმწიფოს უპირველესი მიზანი და დანიშნულება უსაფრთხოების უზრუნველყოფაა. სწორედ ამიტომ იქმნება უშიშროების და სადაზვერვო სამსახურები. მაგრამ ამ სტრუქტურების საქმიანობას მეფის რუსეთი, მოგვიანებით კი საბჭოთა იმპერია სხვა დატვირთვასაც აძლევდა. აღნიშნულის შესახებ წარმოდგენას იძლევა კონტრდაზვერვის ორგანოების მოწყობის რუსული სისტემა, რომლის შესახებ უამრავი საარქივო დოკუმენტია დაცული სახელმწიფო არქივებში.

მეფის რუსეთში უცხო ქვეყნის ჯაშუშების წინააღმდეგ ბრძოლას 1895 წლამდე აწარმოებდა ჟანდარმერიის სამმართველო, ხოლო რაიონებში ჟანდარმერიის კომენდატურა. სამხედრო ოლქის შტაბებს ევალებოდათ ასევე ჯაშუშების წინააღმდეგ ბრძოლა, მაგრამ ამ მიზნებისათვის მათ სათანადო შესაძლებლობები არ გააჩნდათ. ჯაშუშების წინააღმდეგ ბრძოლის უმნიშვნელო ყურადღებას უთმობდა ჟანდარმერიის პირადი შემადგენლობაც. მათი ძალისხმევა ძირითადად მიმართული იყო რევოლუციური და ეროვნულ - განმათავისუფლებელი მოძრაობების წინააღმდეგ.

სამხედრო უწყებაში 1905 წლამდე შემუშავდა ჯაშუშებთან ბრძოლის მეთოდები, რომელიც თავმოყრილი იყო გენერალური შტაბის სამხედრო - სასწავლო კომიტეტში. 1900 წელს გენერალური შტაბის სამხედრო - სასწავლო კომიტეტში დამუშავდა საკითხი, რომელიც ითვალისწინებდა დაზვერვის განყოფილებების შექმნას გენერალურ და ზოგიერთ სასაზღვრო სამხედრო საოლქო შტაბში. გათვალისწინებული იყო შტაბებთან სამხედრო - სადაზვერვო განყოფილებების შექმნა ვარშავის, კიევის, ოდესის პეტერბურგის, თბილისის/ტიფლისის, პელსინგფორეს, ვილენოს სამხედრო ოლქებში. ამასთან პეტერბურგის განყოფილებას თვალყური უნდა ედევნებინა უცხო ქვეყნის სამხედრო ჯაშუშებისათვის, ტიფლისის განყოფილებას - ადგილობრივი მოსახლეობისათვის, ხოლო პელსინგფორეს - ფინეთის სამხედრო ნაწილებისათვის.

სამხედრო - სადაზვერვო განყოფილებებს თავიანთი სამოქმედო გეგმები გასაცნობად უნდა წარედგინათ შინაგან საქმეთა სამინისტროში. სამხედრო ჯაშუშობასთან დაკავშირებული ყველა ინფორმაცია წარმოებისათვის უნდა გაგზავნილიყო შინაგან საქმეთა სამინისტროს ორგანოებში.

საზღვარგარეთის საიდუმლო აგენტურა, როგორც გამოწვევის, ექვემდებარებოდა რუსეთის შტაბიანი სამხედრო ჯაშუშების ხელმძღვანელობას, რომლებსაც არ გააჩნდათ სპეციალური სახსრები მათი უზრუნველყოფისათვის. როგორც წესი კონტრდაზვერვა უცხოეთში იმართებოდა შინაგან საქმეთა სამინისტროს მაღალი ჩინოსნების მიერ. ოლქების სამხედრო შტაბების საქმიანობა ძირითადად შემოიფარგლებოდა უცხო ქვეყნის იმ მოქალაქეთა რეგისტრაციით, რომლებიც იწვევდნენ გარკვეულ ექვებს.

1903 წლის მაისში ჯაშუშობასთან ბრძოლის საქმისწარმოება გადავიდა სამხედრო - სტატისტიკურ (დაზვერვის) განყოფილების განკარგულებაში. ეს განყოფილება

ფილება ეხებოდა კონტრდაზვერვის ყველა საკითხს, რომელიც უკავშირდებოდა რუსეთ-იაპონიის ომის წინა პერიოდს შორეულ აღმოსავლეთში.

შორეულ აღმოსავლეთში საომარი მოქმედებების დაწყებასთან დაკავშირებით ჯაშუშებთან წინააღმდეგ ბრძოლის წარმოება მოექცა სადაზვერვო განყოფილების შტაბის ხელში. ერთდროულად და თითქმის დამოუკიდებლად შორეულ აღმოსავლეთში სადაზვერვო საქმიანობას ახორციელებდა (გარდა ჟანდარმერის ორგანოებისა) სამხედრო შენაერთების შტატების სადაზვერვო განყოფილებები, ამჟღერის ოლქის შტაბის სასაზღვრო საგუშაგოები, სამხედრო ჯაშუშები და საკონსულოები ჩინეთში, მაგრამ მნიშვნელოვანი წარმატების მიღწევა ვერ მოხერხდა.

1905 წ. განხორციელდა გენერალური შტაბის რეორგანიზაცია. მას გამოეყო გენერალური შტაბის მთავარი სამმართველო. უცხო ქვეყნის ყველა ჯაშუშებთან დაკავშირებული ძირითადი საქმის წარმოება თავმოყრილი იქნა მე-5 განყოფილების (სადაზვერვო) - შემადგენლობაში (გშმს).

1906 წლის ივნის - აგვისტოში სამხედრო ოლქის შტაბებში (თავდაპირველად უშტატოებში) ჩამოყალიბება დაიწყო სადაზვერვო განყოფილებებმა. მათთან გადავიდა ჯაშუშებთან ბრძოლის საქმის წარმოება. შიგა ოლქებში ჯაშუშებთან ბრძოლის საკითხებზე ანგარიშებს ადგენდნენ სამწყობრო განყოფილებები, რომლებშიც სადაზვერვო საქმიანობა წარმოადგენდა საიდუმლო დაზვერვასთან დაკავშირებულ შემხვედრ სამუშაოს.

ჯაშუშობასთან ბრძოლის საქმეში მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა შიდა დაკვირვება და თვალთვალი. სამხედრო - საოლქო შტაბის სადაზვერვო განყოფილებების უფროსები თვლიდნენ, რომ შიდა დაკვირვება - თვალთვალი წარმოადგენდა იმ მეთოდს, რითაც მთლიანად ამოიწურებოდა კონტრდაზვერვის საქმიანობა.

1907 წლის იანვარში გენერალური შტაბის უფროსის მითითებით მეთვალყურეობა - თვალთვალი დაეკისრა მოძრავი არმიის გამგეებს, მაგრამ ვერც ამ ღონისძიებამ გამოიღო სასურველი შედეგი. ამიტომ დადგა დაზვერვის და კონტრდაზვერვის საქმიანობიდან სასაზღვრო საგუშაგოების კორპუსის გათავისუფლების საკითხი. ამ მიზნით შემუშავდა ახალი „ინსტრუქცია სასაზღვრო დაცვის ჩინოსნებისათვის მოსაზღვრე უცხო სახელმწიფოთა“ მიმართ დაზვერვითი სამუშაოების შესახებ. ინსტრუქცია ითვალისწინებდა კონტრდაზვერვასთან დაკავშირებულ მითითებებს სამხედრო ოქლების შტაბებთან ერთობლივი მოქმედების შესახებ საიდუმლო აგენტთა გადმოცემების მიზნით.

გატარებული ღონისძიებების მიუხედავად ვერ იქნა მიღწეული სასურველი შედეგები. ვითარების ანალიზმა ცხადყო ჟანდარმერიის ორგანოებისა და სამხედრო ოლქების შტაბებს შორის შეთანხმებული კონტრდაზვერვითი სამუშაოების აუცილებლობა - ძირითადად ხელმძღვანელ რგოლში. 1908 წელს გენერალური შტაბის მთავარმა სამმართველომ მოიწვია საქვეუწყებო ორგანოთა საგანგებო თათბირი, სადაც განხილული იქნა საკითხი უცხო ქვეყნის „ჯაშუშობის“ შესახებ და შემუშავებული იქნა ღონისძიებათა პროექტი.

ამ საკითხს მიეძღვნა 1909 წლის 25 მარტის თათბირი, რომელიც მივიდა შემდეგ დასკვნამდე:

1. უცხო ქვეყნების სამხედრო ჯაშუშობის საქმიანობის გაფართოება დღის წესრიგში აყენებს ჯაშუშების წინააღმდეგ ბრძოლის გააქტიურებას და

კონტრდაზვერვის განსაკუთრებული ორგანოს შექმნის აუცილებლობას;

2. ამ ფუნქციას აქამდე ასრულებდა ჟანდარმერიის კორპუსი, პერიოდულად გენერალური შტაბის სამმართველო, საზღვაო გენერალური შტაბი და ოლქების შტაბების დაზვერვის განყოფილებები;
3. კონტრდაზვერვის წარუმატებლობა განპირობებული იყო არასაკმარისი ფინანსური რესურსებით, დაზვერვის ხელმძღვანელთა არაკომპეტენტურობით და გამოუცდელობით, ხელმძღვანელთა ხშირი ცვლით, შემთხვევითი პირების დანიშვნით, ინსტრუქციისა და წესების არქონით და სხვა ფაქტორებით.

საქმიანობის წარმატებას კიდევ უფრო აფერხებდა შინაგან საქმეთა სამინისტროს სამძებრო განყოფილებებსა და ოლქის შტაბების სადაზვერვო განყოფილებებს შორის შეუთანხმებლობა.

არსებული ინფორმაციის საფუძველზე სამხედრო - სამძებრო დაწესებულებები უნდა გაუქმებულიყო შემდეგ ქალაქებში: ვარშავა, კიევი, ვილნე, ოდესა, პეტერბურგი, ირკუტსკი. შორეულ აღმოსავლეთში რუსეთის ერთ-ერთ დასაყრდენ პუნქტად უნდა ქცეულიყო ვლადივოსტოკის ციხე სიმაგრე. თათბირის დადგენილებით კონტრდაზვერვის საგანგებო უწყების ჩამოყალიბება შესაძლებელი იქნებოდა 1909 წლის 1 ივლისისათვის. საკადრო შემადგენლობა ამ ორგანოსთვის უნდა დაკომპლექტებულიყო ჟანდარმერიის ოფიცერთა შემადგენლობიდან.

აგენტების რეგისტრაცია 1909 წლისათვის კვლავ ხორციელდებოდა ოლქის შტაბების სადაზვერვო განყოფილებებში, ხოლო საქმეთა დამუშავება - შინაგან საქმეთა სამინისტროს განყოფილებებში.

როგორც ითქვა, კონტრდაზვერვის სფეროში არსებული წარუმატებლობა გამოწვეული იყო კადრების და ფინანსური უკმარისობით. თათბირის რეკომენდაციები არ ხორციელდებოდა. ამიტომ, ოლქის შტაბებმა 1910 წელს კვლავ დააყენეს დღის წესრიგში ეს საკითხები.

1910 წლის ივლისის უწყებათაშორის თათბირზე აღნიშნული წარუმატებლობა არასწორი დაქვემდებარებით იქნა ახსნილი. გადაწყდა, რომ ისინი დაქვემდებარებულიყო ოლქის შტაბებს, ხოლო სამძებრო ნაწილში მათი კონტროლი დაევადა შინაგან საქმეთა სამინისტროს. ასეთი მიდგომა მისაღები იყო გენერალური შტაბისათვის. მიუხედავად გატარებული ღონისძიებებისა, ამ სფეროში წარმატება მომდევნო ერთი წლის განმავლობაში მაინც ვერ იქნა მიღწეული.

1911 წელს სამხედრო მინისტრის მიერ დამტკიცდა კონტრდაზვერვის განყოფილებების დებულებები, თანდართული დანართებით:

1. რაიონული კონტრდაზვერვის საქმიანობის წესები;
2. კონტრდაზვერვის შტაბები;
3. კონტრდაზვერვის განყოფილების უფროსების ინსტრუქცია;
4. რეგისტრაციის წესები;
5. ინსტრუქცია - კონტრდაზვერვის განყოფილებების უფროსების მიერ თანხის ხარჯვისა და აღრიცხვის წარმოების შესახებ.

ამ დებულების საფუძველზე შეიქმნა პეტერბურგის საქალაქო, მოსკოვის (მოსკოვისა და ყაზანის სამხედრო ოლქი), ვილენის, ვარშავის, კიევის, ოდესის (ოდესის სახმედრო ოლქი, დონის ჯარების ოლქი), ტიფლისის (კავკასიის სამხედრო ოლქი), ტაშკენტის (თურქმენეთის სამხედრო ოლქი), ირკუტსკის, ხაბაროვსკის (პრიმორსკის სამხედრო ოლქი) ონტრდაზვერვის განყოფილებები.

პეტერბურგის საქალაქო კონტრდაზვერვის განყოფილება ექვემდებარებოდა გენერალური შტაბის გენერალ ბინა - სამაგისტროს, დანარჩენები განყოფილებები კი ოლქის სამხედრო შტაბებს. კონტრდაზვერვის შესახებ საქმიანობის ყველა სფერო თავმოყრილი იყო გენერალური შტაბის მთავარი სამმართველოში. განყოფილებების უფროსებს ინიშნებოდნენ გენერალური შტაბის მიერ. მათ არჩევდნენ ჟანდარმერიის შემადგენლობიდან, მოადგილეებს კი მოქმედი საკადრო ოფიცრების შემადგენლობიდან.

კონტრდაზვერვის განყოფილება 1911 წლის ბოლოსათვის ჩამოყალიბდა შემდეგი სტრუქტურის სახით: გენერალური შტაბის მთავარი სამმართველოში სამხედრო კონტრდაზვერვა ეხებოდა გენერალ-ბინა-სამაგისტროს განსაკუთრებული (მე-5) საქმისწარმოების განყოფილებას, რომელთანაც იყო შექმნილი „ცენტრალური სარეგისტრაციო ორგანო“. მას უნდა ეწარმოებინა ჯაშუშების რეგისტრაცია.

ოლქის სამხედრო შტაბებთან არსებობდა კონტრდაზვერვის განყოფილებები, რომელიც ემორჩილებოდა ოლქის გენერალ-ბინა-სამაგისტროს შტაბს.

კონტრდაზვერვის განყოფილების ტექნიკური ხელმძღვანელობა ხორციელდებოდა გუბერნიის ჟანდარმერიის სამმართველოს უფროსების მიერ. კონტრდაზვერვის შემადგენლობა ჟანდარმერიის სამმართველოს კორპუსის პირად შემადგენლობაში შედიოდა.

ჟანდარმერიის სამმართველოს რკინიგზის სადგურებზე ჰქონდა თავიანთი განყოფილებები. ისინი ახორციელებდნენ კონტრდაზვერვით საქმიანობას და ფორმალურად ექვემდებარებოდა ოლქის სამხედრო შტაბებს.

ოლქების კონტრდაზვერვის განყოფილებების ბაზაზე პირველ მსოფლიო ომის პერიოდში - ფრონტისა და არმიის შტაბებთან, შემდეგ ფლოტის საკომანდო შტაბებთან - ჩამოყალიბდა კონტრდაზვერვის განყოფილებები. მოხდა კონტრდაზვერვის ზოგიერთი განყოფილების პასუხისმგებელ თანამშრომელთა გადაადგილება. არმიის და სამხედრო ოლქის შტაბების კონტრდაზვერვის განყოფილებები მექანიკურად აღმოჩნდა გენერალური შტაბის მთავარი სამმართველოს დაქვემდებარებაში, ხოლო ფრონტის მთავარი ხელმძღვანელობა შეუდგა საქმიანობას საერთო ხელმძღვანელობის გარეშე. ამიტომ აუცილებელი გახდა საომარი მოქმედებების პერიოდის კონტრდაზვერვისათვის ახალი ინსტრუქციის შემუშავება. ასეთი ინსტრუქცია შემუშავდა და დამტკიცდა 1915 წლის ივლისში. ამ ინსტრუქციით არმიის კონტრდაზვერვის განყოფილებები შეუერთდა შტაბის კონტრდაზვერვის განყოფილებებს, ხოლო ჟანდარმერიის ორგანოებს დაეკისრა მხოლოდ კონტრდაზვერვის საქმიანობის საქმეთა შესრულების ფუნქცია. კონტრდაზვერვის ხელმძღვანელობის უმაღლეს ორგანოდ დარჩა გენერალური შტაბის მთავარი სამმართველოს „განსაკუთრებულ საქმეთაწარმოება“, რომელიც წარმოადგენდა უმაღლეს სარეგისტრაციო და აღმრიცხველ დაწესებულებას ყველა სახეობის კონტრდაზვერვის ორგანოებისათვის - საომარო მოქმედების პერიოდში, ასევე სახელმწიფოს შიგნით.

1915 წლის ოქტომბერში, უმაღლესი მთავარსარდლის ხელმძღვანელობის მიერ დამტკიცდა შავი ზღვის ფლოტის კონტრდაზვერვის შტაბის დებულება საომარი მოქმედებების პერიოდისათვის, რომლითაც განისაზღვრა საომარი მოქმედებების დროს შავი ზღვის აუზში კონტრდაზვერვის ხელმძღვანელობა. 1916 წლის 14 იანვარს უმაღლეს სამეთაურო შტაბთან ჩამოყალიბდა სპეციალური კონტრდაზვერვის განყოფილება. კონტრდაზვერვის საქმიანობა მნიშვნელოვნად გართულდა, რაც აისახა ფრონტის და არმიის კონტრდაზვერვის განყოფილებების საშტატო ერთეულის გაზრდაში, დამატებითი კონტრდაზვერვის პუნქტების შექმნაში. მაგრამ საერთო ორგანიზაცია შეუცვლელი დარჩა 1917 წლის აგვისტომდე.

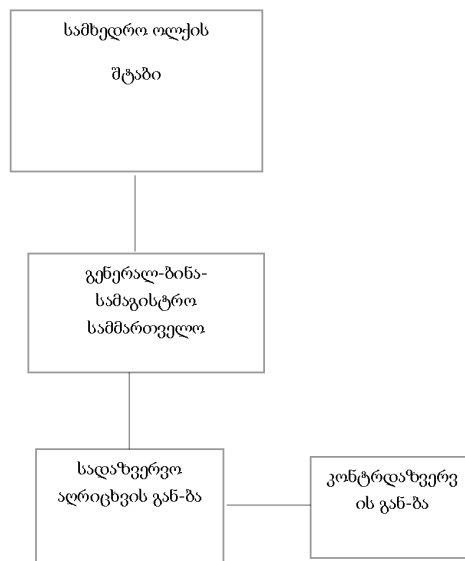
პირველი მსოფლიო ომის დროს გენერალური შტაბის მთავარ სამმართველოსთან არსებული სარეგისტრაციო ორგანო დროებით შეერწყა კონტრდაზვერვის განყოფილებას და ეწოდა სამმართველოს გენერალური შტაბის განყოფილება. 1916 წელს გენერალური შტაბის მთავარ სამმართველოსთან კვლავ შეიქმნა დამოუკიდებელი ცენტრალური სარეგისტრაციო ბიურო.

თებერვლის რევოლუციის შემდეგ ჟანდარმერიის ორგანოები გამარტივდა. აუცილებელი გახდა კონტრდაზვერვის (რომელიც იყო ჟანდარმერიის ხელში) საქმიანობის ორგანიზაციული შეცვლა. შემუშავდა კონტრდაზვერვის დებულება როგორც საომარი მოქმედებების დროისათვის, ისე შიდა რაიონებისათვის. ახალი დებულების შესაბამისად კონტრდაზვერვის ორგანოებში 1917 წლის აგვისტოსათვის დასრულდა რეორგანიზაცია.

მეფის რუსეთის კონტრდაზვერვის სტრუქტურის უკეთ გააზრებისათვის მკითხველს წარმოუდგენთ გენერალური შტაბის მთავარი სამმართველოს, ოლქების და უმაღლესი მთავარსარდლობის კონტრდაზვერვის განყოფილების სქემებს (იხილეთ დანართი № 1, 2,).

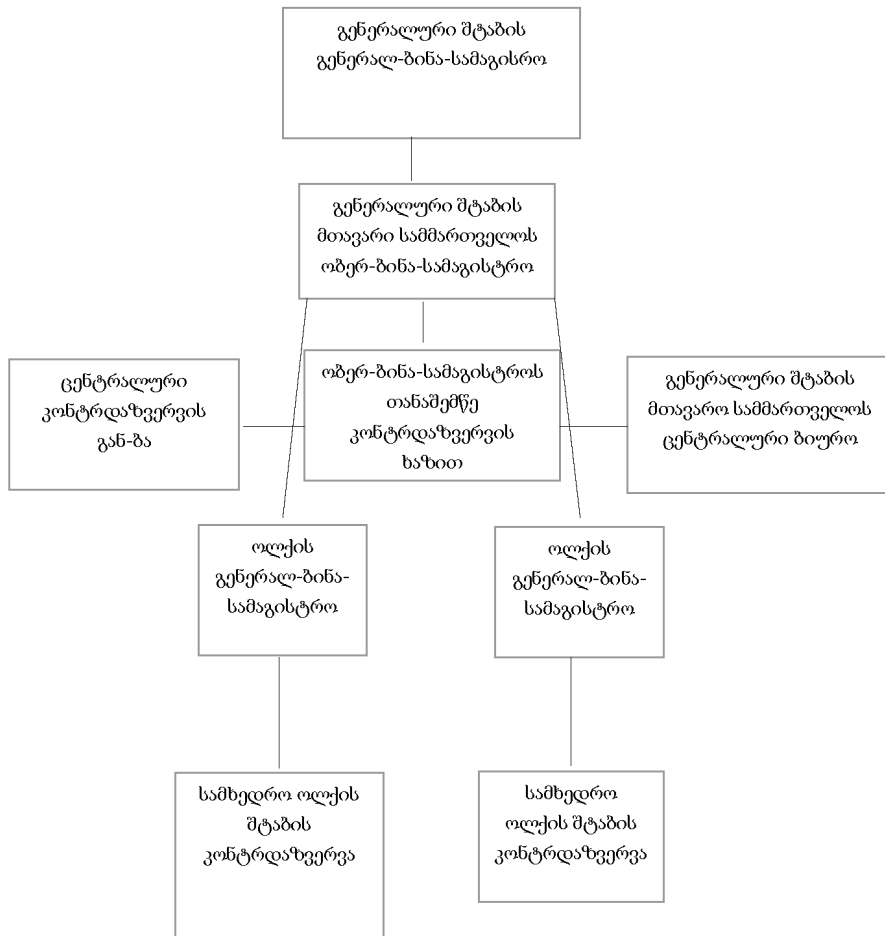
დანართი 1

სქემა სამხედრო ოლქების შტაბების კონტრდაზვერვის განყოფილებები

დანართი 2

შიდა რაიონების კონტრაზვერვის ქსელი დროებითი დებულების მოქმედების პერიოდისათვის და შიდა რაიონების კონტრაზვერვის სამსახურების შესახებ დამტკიცებული 23.04.1917 წელს

წყაროები და ლიტერატურა:

1. საფუძველი: სსრკ შინაგან საქმეთა სამინისტროს მთავარი საარქივო სამმართველო მეფის რუსეთის კონტრაზვერვის ორგანოების დოკუმენტების ცნობარი, მოსკოვი - 1946
2. სსრკ ცენტრალური სახელმწიფო სამხედრო - ისტორიული არქივი, „ მეფის რუსეთის კონტრაზვერვის ორგანოების მასალები“.

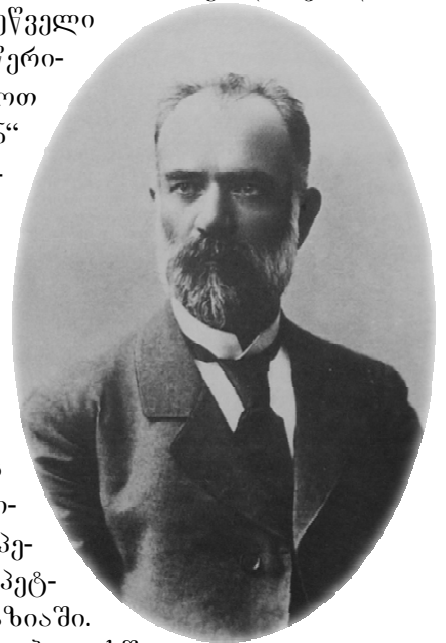
Some issues from the history of intelligence
Summary

Espionage became the most important weapon in ancient times when people first came to fight each other when families, tribes, peoples, nations, and finally empires began to interact. Espionage found its reflection in diplomacy too. In the article, based on analyzes of the Russian corresponding bodies, the most important issues of espionage history are presented.

შეიძლება ისტორიულ ან ქუთაისის არქივში, დავით მეფისა და თამარის ხელნაწერებით განებივრებულ არქივებში არ იყოს ასეთი მნიშვნელობის, მაგრამ რეგიონულ არქივში, ბათუმში, რომელიც ყველა ოქუპანტმა პირწმინდად გაძარცვა ფოლიანტებისგანაც, რომ წააწყდები მთაწმინდის კაცის წერილს, რათქმა უნდა გაგისრდება და შეიძლება იმაზე დიდი მნიშვნელობაც კი მიანიჭო, ვიდრე აქვს ისტორიულადაც და ლიტერატურულადაც.... მიუხედავად იმისა რომ მოსე ჯანაშიელის წერილს ისედაც აქვს ასეთი მნიშვნელობა.

„... მაგვარი ჰონორარებით“ ვარჩენ სახლობასო - წერს დიდი მეცნიერი და მოგეტუთქება გული, მიუხედავად იმისა, რომ ეგ ჰონორარი ასი რუბლი იყო და შედარებისთვის სადღაც 4 რუბლი ღირდა კარგი მეწველი ძროხა მაშინ. 1904 წლის 25 აპრილსაა წერილი დაწერილი. ბარემ წერილითვე დავიწყებდი მაგრამ, მოდოთ ჯერ მაინც „ქართველ დამფუძნებელ მამათაგან“ აღბათ ერთ-ერთი, გავისხენოთ, თავისი ბიოგრაფიით.

მოსე გიორგის ძე ჯანაშიელი დაიბადა 1855 წლის 31 მარტს, პერეთში, სოფელ კახში, საინგილოში, აწ უკვე აზერბაიჯანში, გარდაიცვალა 1934 წლის 19 აპრილს, დაკრძალულია მთაწმინდის პანთენში. ისტორიკოსი, ენათმეცნიერი, ეთნოგრაფი, პუბლიცისტი, პედაგოგი, საზოგადო მოღვაწე. 1875-1920 წწ. პედაგოგიურ მოღვაწეობას ეწეოდა ქუთაისსა და თბილისში, სადაც ასწავლიდა ქართულ ენასა და საქართველოს ისტორიას. პედაგოგიური მოღვაწეობა დაიწყო ჯერ ქუთაისის მ. პეტრიაშვილის პანსიონში, ხოლო შემდეგ პროგიმნაზიაში.

1878 წელს მოსე ჯანაშიელმა დატოვა ქუთაისი და თბილისში გადმოვიდა, სადაც პედაგოგიურ მოღვაწეობას ეწეოდა ჯერ სასულიერო სასწავლებელში, შემდეგ რეალურსა და წმ. ნინოს სასწავლებელში, ქალთა მეხუთე და ვაჟთა მეხუთე გიმნაზიებში, მიწის მზომელთა სასწავლებელში და ბოლოს 1920 წლიდან ქართული ენის ლექტორად პოლიტექნიკურ ინსტიტუტში. იყო შრომის გმირი (1927), თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სიძველეთმცოდნეობის დამსახურებული პროფესორი, საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო, ასევე ქართული საენათმეცნიერო საზოგადოებების საპატიო წევრი (1930).

პერეთში მისი ცხოვრებიდან მნიშვნელოვანია 1851 წელი, როდესაც კახში მღვდელმსახურება აღდგა. 1865 წელს ახალგაზრდა მოსე ჯანაშიელმა იქ დაიწყო სწავლა ახალ სკოლაში. 1896 წლის 7 თებერვალს „ივერიაში“ გამოქვეყნებულ მართა კონჭოშვილისადმი მიძღვნილ ნეკროლოგში მოსე ჯანაშიელი იხსენებს, რომ მისი პირველი მასწავლებლები იყვნენ მართა მახვილაძე, მისი მე-

უღლე პეტრე კონჭოშვილი, შემდეგში თბილისის დედათა ინსტიტუტის პედაგოგი. 1865 წლიდან სწავლობდა კახის სამრევლო სკოლაში. 1868 წელს მოსე ჯანაშვილმა სწავლა განაგრძო ზაქათაღის სამაზრო სასწავლებელში, რომელიც დაასრულა 1872 წელს. შემდეგ სწავლას აგრძელებს თბილისის სასულიერო სემინარიაში.

გამოჩენილ ქართველ მოღვაწეებთან (ი.ჭავჭავაძე, ა.წერეთელი, ს.მესხი, ი.მაჩაბელი, დ.ბაქრაძე, და სხვ.) ურთიერთობამ ბევრი რამ შესძინა მ. ჯანაშვილს, გავლენა მოახდინა მის მსოფლმხედველობაზე. გონიერი მოსწავლე აქ დაინტერესდა ე. იოსელიანისაგან ჩამოტანილი არალეგალური ლიტერატურით. ამის გამო მ.ჯანაშვილს სემინარიაში ყოფნა გაურთულდა და იძულებული გახდა გასცლოდა „საყვარელ თბილისს“.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, 1875 წელს იგი გადავიდა ქუთაისში. მოსე ჯანაშვილმა ქუთაისის გიმნაზიაში გამოცდები ჩააბარა და მასწავლებლის მოწმობა მიიღო. აკადემიაში სწავლის გაგრძელებაზე ამის შემდეგ აღარ უფიქრია. იმოგზაურა ქუთაისის შემოგარენში, ლეჩხუმში, რაჭაში, ფოთში. სწავლობდა თანამედროვეთა ყოფაცხოვრებას, დიალექტებს. თბილისში დაბრუნების (1877 წ.) შემდეგაც არ შეუწყვეტია ასეთი ძიება და პედაგოგიურ მოღვაწეობასთან ერთად საინტერესო სტატიებს აქვეყნებდა. წერდა ქართულ და რუსულ პერიოდულ გამოცემებში. გახდა კრებულ „ნაშრომის“ რედაქტორი; მოსე აქტიურად მონაწილეობდა ეროვნულ განმათავისუფლებელ მოძრაობაში, დიდია მისი ღვაწლი ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების კოლექციაში დაცული ძეგლების შესწავლაში. 1898 წელს მოსე ჯანაშვილი აირჩიეს საეკლესიო მუზეუმის გამგედ. მან მუზეუმის პირველ აღწერილობაში შეიტანა 484 წიგნის ანოტაცია, 334 დოკუმენტი. მალე გამოიცა ხელნაწერთა აღწერილობის მეორე ტომი. ამის შემდეგ მან თ. ჟორდანიას დაწყებული აღწერილობაც დაასრულა. ამავე დროს მოსე ჯანაშვილი სხვა გამოცემებზეც მუშაობდა. როგორც ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი ფრიდონ სიხარულიძე წერს:

„მ.ჯანაშვილი დაინტერესებული იყო ქალაქების ისტორიით. სწავლული დიდ ყურადღებას უთმობდა როგორც განაპირა, ისე სამშობლოს შიდა მხარეთა წარსულს. შეისწავლა: აფხაზეთი, კახეთი, გურია, ქართლი, ჭანეთი, ტაო-კლარჯეთი. განსაკუთრებული ამაგი დასდო მშობლიური კუთხის მრავალმხრივ კვლევას. სამაგიდო წიგნი „საინგილო“ მ.ჯანაშვილმა ე.თაყაიშვილის თანადგომით გამოსცა. სწავლულის მახვილ თვალს შეუმჩნეველი არ დარჩენია ის დიდი ზიანი, რაც ჩვენს ქვეყანას მიაყენეს არა მარტო აოხრება-თარეშებით, არამედ სარწმუნოებრივი პოლიტიკითაც.“

მისი კვლევის საგანს წარმოადგენდა ქართული ლიტერატურის ისტორია, ქართული ენა, ეთნოგრაფია, საქართველოს ისტორია და ნუმიზმატიკა. ჯანაშვილის ბევრი ნაშრომი თარგმნილია ევროპულ ენებზე. მის სამეცნიერო მუშაობას დიდად აფასებდნენ ქართველი და უცხოელი მკვლევარები. მის სახელთანაა დაკავშირებული „სერაპიონ ზარზმელის ცხოვრების“ გამოვლენა და გამოცემა, „ქართლის ცხოვრების“ თავისებური ხელნაწერის მიგნება, რომელსაც ჯანაშვილისეული ნუსხა ეწოდა.

მოსე ჯანაშვილმა ღვაწლი დასდო ქართული ენის სალექსიკონო წყარო-თა მოძიებას, ენის თავისებურებათა დადგენას. ასეთი ძიების ზოგი შედეგი შეჯამებულია მის „ქართულ გრამატიკაში“, რომელიც 1906 წელს გამოიცა. მანვე მრავალი წელი შეაღწია ქართული განმარტებითი ლექსიკონის შედგენასა. იგი იყო რამდენიმე სამეცნიერო საზოგადოების წევრი და წევრ-კორესპონდენტი.

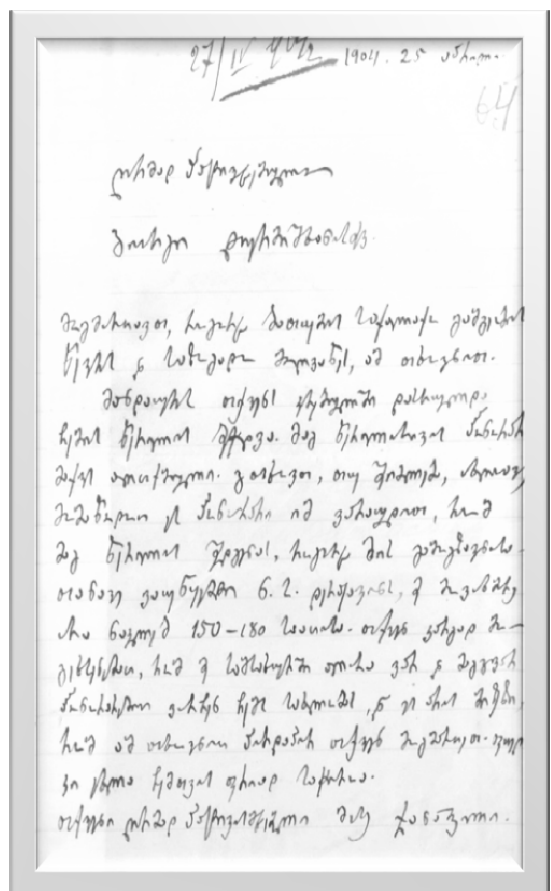
მრავალი ნაშრომი მიუძღვნა აფხაზეთის, კახეთის, გურის, ქართლის, ჭანეთის, ტაო-კლარჯეთის საკითხებს. სწორედ სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს შესწავლასთან დაკავშირებით, კრებულის „ბათუმი და მისი შემოგარენის“ შედგენისას მის ისტორიულ ნაშრომს, ამ ძალიან მნიშვნელოვანი გამოცემის პერიპეტიებს ეხება მისი ეს წერილიც, რომელიც სწორედაც რომ დაგავიწყებს ისტორიულ და ლიტერატურულ მნიშვნელობას, აქ მეტია ჯანაშვილის ადამიანური ბუნებაზე და სულიერ მდგომარეობაზე მოცემული, აქ, ამ ნახევარგვედიან წერილში ლამის უფრო ჩანს მისი მთელი ბიოგრაფია და ცხოვრება: **„მაგვარი ჰონორარებით ვარჩენს სახლობს“-ო** წერს სამშობლოს თავგადაგებული კაცი... სამსახური არ ქონდა იმ პერიოდში, ერის მსახურებაში იყო მხოლოდ, მხოლოდ... სერაპიონ ზარზმელის ცხოვრებას პოელობდა, ქართლის ცხოვრების მანამდე უცნობ ნუსხას კპოულობდა, საქართველოზე, ქართველობაზე ქ.შ.წ.კ.გ.ს სთან ერთად ქართული ერისა და ქვეყნის გადსარჩენად მუშაობდა მხოლოდ, თავს და სახლობას კი რა, ამდაგვარი ჰონორარების იმედადღა არჩენდა, როგორც ექვთიმე თაყაიშვილი, ერთი მეწველი თხის მოიმედე; როგორც განდევილი ვინმე, სულის ხსნადა რომ დაუსახავს მიზნად ხორცს კი, ხორცს ვიღაცეების მიერ შემოწირულ პურითა და წყლითდა რომ ირჩენს. შემთხვევით არ გვისხენებია განდევილი; ვებერთელა შრომა ჩადო მან ლიტურგიკისა და სხვა საეკლესიო თუ პაგიგოგრაფიული ლიტერატურის შესწავლაში, გამოსცა ქართული ეკლესიის სახელმძღვანელო.

რაც შეხება წერილს გთავაზობთ მას სრული სახით:

„ღრმად პატივცემულო

გიორგი დურმიშხანის ძე.

მოგმართავთ, როგორც ბათუმის საქალაქო გამგეობის წევრს და საზოგადო მოღვაწეს, ამ თხოვნით. მანდაურს თქვენს კრებულში დასრულდა ჩემი წერილის ბეჭდვა. მაგ წერილისათვის ჰონორარი მაქვს აღთქმული. გთხოვთ, თუ შეიძლება, ახლავე მომა-

წოდოთ ეს პონორარი იმ ვარაუდით, რომ მაგ წერილის შედგენას, როგორც მის გამოვ ზავენისათანავე ვაუწყებდი ნ.ს. დერჟავინს, მე მოვახმარე არა ნაკლებ 150-180 საათისა. თქვენ კარგად მოგეხსენებათ, რომ მე სამსახურში აღარა ვარ და მაგგვარი პონორარებით ვარჩენ ჩემს სახლობას, და ეს არის მიზეზი, რომ ამ თხოვნით პირდაპირ თქვენ მოგმართეთ. ფული კი ეხლა ჩემთვის ფრიად საჭიროა.

თქვენი ღრმა პატივისმცემელი მოსე ჯანაშვილი. „

როგორც ჩანს ადრესატი გახლავთ გიორგი დურმიშხანის ძე ჟურული, პირველი რესპუბლიკის ფინანსთა, ვაჭრობისა და მრეწველობის მინისტრი, ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების ბათუმის განყოფილების გამგეობის თავმჯდომარე (1908-1910), ბათუმის ქალაქის გამგეობის წევრი, ამიერკავკასიის ცენტრის კომიტეტის წევრი.

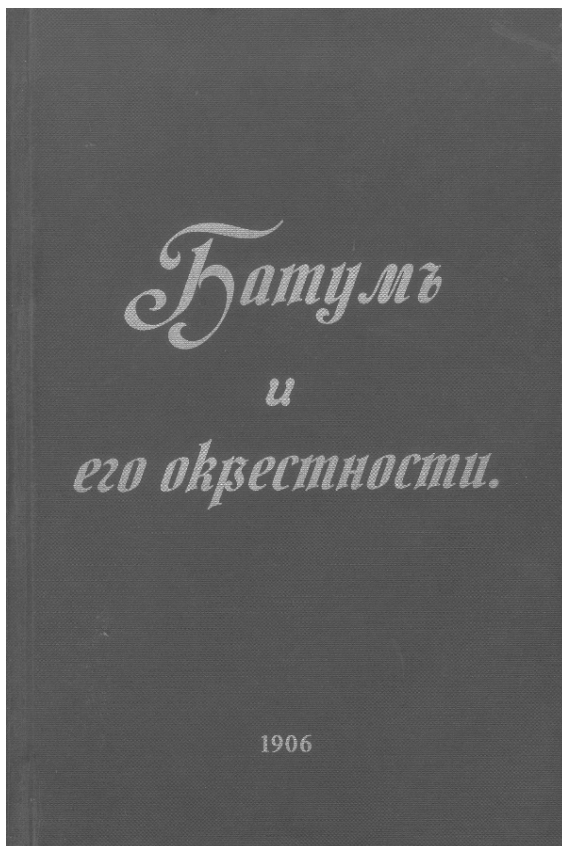
თვითონ სტატიას რაც შეეხება, საუბარია აჭარის დედასამშობლოსთან შეერთების (ეს რუსეთ-თურქეთისთვის რა თქმა უნდა იმპერიული ამბიციების ომო იყო, მაგრამ ჩვენთვის სწორედაც რომ სამამულო, ასე აფასებდა ამ ომსა და შედეგს ილია ჭავჭავაძე ეს ფაქტი არასოდეს არ დაექვემდებარება რევიზიას, ეს ამ ომში მონაწილე მრავალრიცხოვან ქართველებისთვის წარმოადგენდა სამამულო ომს მიტაცებული ტერიტორიების დაბრუნებისთვის, ისევე როგორც ახლა ვიბრძვით რუსეთის ოკუპაციის წინააღმდეგ) 25 წლისთავთან დაკავშირებით გამოცემულ კრებულზე „ბათუმი და მისი შემოგარენი“. წიგნი დაიბეჭდა 1906 წელს. როგორც წინასიტყვაობაშია განმარტებული კრებულის გამოცემის იდეა ჯერაც 1902 წელს დაბადებულია. აზრი გასჩენია დოკუმენტში ნახსენებ, ბათუმის გიმნაზიის პედაგოგს ნ.ს. დერჟავინს და ბათუმის მესვეურთათვის მიუმართავს წერილითა და ინიციატივით და ქალაქის სათათბიროსაც დაუმტკიცებია ეს გეგმა

და სწორედ დერჟავინის რედაქტორობით უნდა გამოსულიყო ეს მნიშვნელოვანი წიგნი, მაგრამ 1905 წელს დერჟავინი გადავიდა თბილისში და შესავალში არაა ნახსენები ბათუმის გამგეობაში კონკრეტულად ვინ გაუძღვა რედაქტორობის საქმეს, თუმცა ჯანაშვილის წერილიდან ადვილი სავარაუდებელია რომ დიდ როლს სწორედაც გამგეობის წევრი, ჟურული, თამაშობდა. წერილში ნახსენები ნიკოლოზ სევესტიანის ძე დერჟავინი გახლავთ (1877-1953) ცნობილი მეცნიერი, სლავური ენების სპეციალისტი, აკადემიკოსი. ის დაიბადა ქალაქ პრესლავში. სოფელში, სადაც ის იზრდებოდა ძირითად ცხოვრობდნენ ბულგარეთიდან გადმოსახლებულები და ის ბავშვობიდან გაიტაცა ბულგარული ენისა და ლიტერატურის შესწავლამ. ოქროს მედალზე დაამთავრა სიმფეროპოლის გიმნაზია,

შემდეგ პეტერბურგის ისტორიულ-ფილოსოფიური ინსტიტუტი. გახლდათ ნიკო მარის ერთგული მოსწავლე და მიმდევარი, იცავდა მის იაფეტურ სისტემას და ოთხი ელემენტის თეორიას ფაქტიურად სიკვდილამდე სწავლობდა. ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ მუშაობდა ბათუმის გიმნაზიაში რუსული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად. აქვეყნებდა სტატიებსა და წერილებს. 1904 წლიდან მასწავლებლობდა თბილისის პირველ გიმნაზიაში. **(ვიკიპედიაში 1904 წლიდან წერია და იქნებ ამ მცირე სტატიამ მისი ბიოგრაფიის ეს ეპიზოდი უფრო დააზუსტოს, საარქივო დოკუმენტიდან ჩანს რომ თბილისში ის გადასულა 1905 წელს.)** თავმჯდომარეობდა თბილისის სახალხო უნივერსიტეტების საზოგადოებას და აქტიურად მონაწილეობდა ქ.ს.წ.კ.გ.ს ში. არჩეული იყო კავკასიის პედაგოგთა კავშირის მმართველობის წევრად. კრებული 1903 წელს უნდა გამოსულიყო ბუნებრივია, (მაშინ იყო 25 წლის იუბილე), მაგრამ 1902 წელს დაწყებულმა არჩევნების სამზადისმა შეგვიშალა ხელიო, წერია წიგნის შესავალ წერილში და აი, სამი წლის დაგვიანებით გამოვიდა მაინც. მასში შესულია მოსე ჯანაშვილის წერილში ნახსენები ნაშრომი: „გურიის, ჭოროხის ხეობის და ჭანეთის (ლაზისტანის) ისტორიულ-არქეოლოგიური ნარკვევი.“ კრებულის სხვა ავტორები იყვნენ ზემოთხსენებული დერჟავინი, სწორედ მისი სტატიით იხსნება წიგნი. „ ბათუმის ოლქის ისტორიულ გეოგრაფიული ნარკვევი“. კრებულში შესულია: ტ.ტ.სტეფანოვის, გენერალ ლ.პოტოს, ა.პ. კრასნოვის; ს.ნ.ტიმოფევის; ლ.ლ მარკოვის, ნ.გ. წერეთელის და ი.ს. მესხის ნაშრომები. საუბარიც კი ზედმეტია იმ დიდ მნიშვნელობაზე რაც ამ წიგნს ჰქონდა მაშინაც და ახლაც, რომელსაც უამრავ ნაშრომში იმოწმებენ ცნობილი მეკვლევარები.

აღსანიშნავია რომ არაა ცუდი ნაშრომი დერჟავინის წერილი, საკმაოდ კარგადაა წარმოჩენილი უძველესი ქართული ისტორიის საკითხები და თითქოსდა არაფერია მასში რუსულ-შოვინისტური, მაინც იმოქმედა ეტეობა ბულგარელებთან, მართან და ქართველ მოღვაწეებთან ურთიერთობამ. გაგიხარდება კაცს მაინც შენს წარსულს რომ საამაყოდ ეხება, ვინმე. ბუნებრივია, თანამედროვე ქართული ისტორიოგრაფიის თვალთ უამრავი საკამათო, სადაო და არასწორად გაგებული საკიხია, მაგრამ ეს აშკარად არაა გამიზნულად დაწერილი. რაც შეეხება მოსე ჯანაშვილს ბუნებრივია მის ნაშრომშიც რამოდენიმე, დღეს უკვე აშკარად უკეთ შესწავლილი და გადააზრებული საკითხებიცაა მაგრამ

ის მოტივანად ემსახურება ქართველი ერის დამოუკიდებლობის, თვითმყოფადობისა და სახელმწიფოებრიობისთვის ბრძოლას, დიდებული ისტორიული წარსულით სიამაყისა და სახელმწიფოებრიობის ხსოვნას. და ალბათ ამიტომაც მოუწია მას ეტყობა პირველი ფურცლის (ნაბეჭდი ფურცელი; 57 გვერდია თანამედროვე გამოცემაში, ნაბეჭდი ფურცელი ალბათ სადღაც 15-20 გვერდს მოიცავდა), ხელახლა დაბეჭდვა. არ მოერიდა ხარჯებს, რომელზეც ქვემოთ ვისაუბრებთ და არაფერი დატოვა ეტყობა სადაო და საკამათოდ რაც კი ქართულსა და ეროვნულს შეეხებოდა. მანამდე კი მთელ კაპადოკიაზე წერს თავის ნაშრომში, იბერიულ ძირებზე... ტრადიციები და ენა და ეროვნება დღესაც იბერიულიაო, ეყრდნობოდა სტრაბონს. მცირედ მიმოიხილავს პონტოს სამეფოს ამბებს და დასძენს რომ პონტოც ადრე კოლხეთში შედიოდაო, ქსენოფონტეზე დაყრდნობით... გასაგებია საითკენაც უმიზნებს მართლაცდა „დამფუძნებელი მამა“, ეს ქართული მესიანიზმის ერთ-ერთი ადეპტი, მროველის ტრადიციებზე აღზრდილი კაცი, მთელი კავკასია და წინარეაზიაც კი ერთიან ველად რომ მოიაზრება, როსტომ ჩხეიძე „ქალდეას მონატრებად“ რომ მოიხსენიებს. გამწარებით ებრძოდა გარუსების არსებულ და სამომავლო ტენდენციებსაც კი და გვაფრთხილებდა **„ახლა თბილისის სასულიერო სასწავლებელში უფერულობა, უნაყოფობა სუფევს და ასე თუ გაგრძელდა, სრულიად უენონი, უაზრონი დაფრჩხობით და მუნჯ ადამიანს დავემსგავსებით.“** *“*ო, ზუსტად იცოდა რომ გაუნათლებელი საზოგადოება მონობისთვისაა განწირული.

ზემოთ ცენზურა ვახსენეთ და საინტერესოა რომ გიორგი ჟურული იყო ამ დროს ამიერკავკასიის ცენზურის კომიტეტის ერთ-ერთი ცენზორი, ნეტა მასვე გადასცეს საცენზუროდ ჯანაშვილის წერილი? თუ ეროვნულ საკითხებს ითვალისწინებდნენ და ქართველის ნაშრომს მას არ ანდობდნენ?

რაც შეეხება ფულს, აქ არაა არავითარი ინტრიგა, ან მძიმე და დამამწუხრებელი კვანძის გახსნა: ეტყობა უფრო ფასდებოდა მაშინ მეცნიერებაც, განათლებაც და ლიტერატურაც (მაინცადამაინც ბატონაშვილის ხელფასით ნუ განვსჯით, გენიოსების ამბავი მაინც გამონაკლისია ხოლმე, თან ჩვენი ტატო ხომ მეცნიერად ან ლიტერატორად არ განუმწესებიათ განჯაში, საკუთარ ნათესავთ, არამედ წერა-კითხვის მცოდნედ, უფრო

ОГЛАВЛЕНИЕ.	
	Стр.
1. Вѣето предисловія	I
2. Выписи изъ Берлинскаго трактата	III
3. Историко-географическій очеркъ Батумскаго края— <i>М. С. Державинъ</i>	1
4. Историко-археологическій очеркъ Гуріа, Чорокскаго бассейна и Чанети (Лазистана)— <i>М. Т. Джанашвили</i>	33
5. Историческій очеркъ вступленія русскихъ войскъ въ горъ Батумъ 25 августа 1878 г.— <i>М. М. Стефановъ</i>	87
6. Три прошлыхъ казаній въ связи съ военными дѣйствіями въ районѣ Батумской области—Ген.-л. <i>Лотто</i>	113
7. Очерки растительности и животнаго міра ближайшихъ окрестностей г. Батума—Проф. <i>А. А. Красновъ</i>	173
8. Сельско-хозяйственный очеркъ Батума и его окрестностей— <i>С. А. Тимофеевъ</i>	195
9. Очеркъ батумской торговли нефтяными продуктами— <i>Л. Л. Марковъ</i>	253
10. Очеркъ торгово-промышленнаго развитія горъ Батума— <i>М. В. Церетели</i>	349
11. Очеркъ развитія батумскаго городского хозяйства— <i>И. С. Месхи</i>	457
Приложенія:	
Карта Батумской области.	
Планъ горъ Батума	
Планъ Батумскаго порта.	

გადაშვრად, მაშინ ნეპოტიზმი უკუღმა იყო აშკარად) ჰო, მისცეს ჰონორარი ჯანაშვილს:

„ბათუმის ქალაქის გამგეობა

7 მაისი 1904 წელი

ქალაქის გამგეობას აქვს პატივი გამოგიგზავნოთ თქვენ, მოწყალეო ბატონო, ასი რუბ. საიუბილეო „ერებულისთვის“ შედგენილი თქვენი სტატიისთვის. ამასთანავე გამგეობა ვაღადავთ სთვლის გაუწყლოთ რომ, სამნახევარი ნაბეჭდი ფურცლისთვის მან განსაზღვრა გადმოგცეთ თქვენ ასორმოცი რუბლი, ფურცლისთვის ორმოცი რუბლის ანგარიშით, ამ თანხიდან კილაძის ტიპოგრაფიისთვის პირველი ფურცლის გადაბეჭდვისთვის გაცემული ორმოცი რუბლის გამოკლებით.

გამგეობის წევრი (აღბათ ივანოვი, ხელმოწერა)

საქმეთამწარმოებელი კაზეიშვილი“

რაც შეეხება იმ დასანან 40 რუბლს, საარქივო საქმეში შემონახულია ცნობა სადაც საუბარია ჯანაშვილის წერილზე და იმაზე რომ ჰონორარს ითხოვსო, შემდეგ კი განმარტებულია:

„ბატონი ჯანაშვილის სტატია „ერებულის“ გამოცემისთვის მიღებულია, გაველით აქვს ცენზურა და უკვე დაბეჭდილია, ამასთანავე მოცულობა განისაზღვრა სამნახევარი საბეჭდი ფურცლით.

2/ სტატიის პირველი ფურცლის (საბეჭდი ფურცლის ფ.ქ.) 1500 ეგ ზემლარის, /ერებულის ეგ ზემლარების შესაბამისად/ საბოლოოდ დაბეჭდვის შემდეგ ბატონმა ჯანაშვილმა დიამეტრულად გადააკეთა ის, ასე რომ მოგვიწია ამ ფურცლის თავიდან დაბეჭდვა იმავე რაოდენობის 1500 ეგ ზემლარად, შეასამისად ამისთვის საჭირო ხარჯები, ბატონ ჯანაშვილთან შეთანხმებით, გაღებულ იქნა მისთვის გამწესებული ჰონორარიდან.

3/ თანდართული კილაძის ტიპოგრაფიის ხარჯარრიცხვით, ჯანაშვილის პირველი საბეჭდი ფურცლის ხელახლა დაბეჭდვის ხარჯებს შეადგენს ორმოცი რუბლი“

გაურკვეველი რჩება რა ცვლილებები შეიტანა მეცნიერმა და რატომ, ცენზურის ამბავი რომ ყოფილიყო არ დაუბეჭდავდნენ, ფაქტია რომ ცენზურის გავლის შემდეგ გადააკეთა, ასე რომ მოთვალთვალე დიდი ძმის ხელის გადაჩხაკნილს არ გავს. თუმცა უნდა ითქვას რომ ეს საკითხი ცალკეა შესასწავლი, იმედია ჯანაშვილის ამ ნაშრომის ხელნაწერი დედანი არსებობს და ტექსტის მასთან შედარების შემდეგლა შეიძლება რამე ითქვას დანამდვილებით.

ყოველშემთხვევაში ორმოცი რუბლი უმუშევარი კაცისთვის არ იქნებოდა ნამდვილად უმნიშვნელო; არაა-თქო და კინაღამ გამოვიდა „არაბედნიერი“ დასასრული.

და ბოლოს, შეიძლება სიმბოლურიც კია რომ მოსე ჯანაშვილი სწორედ იმ ქართულ მიწაზე დაიბადა რომელიც უკვე ჩვენთვის დაკარგულია; იქნებ სწორედ ჩვენი დიდი მოღვაწეების, ჯანაშვილისთანა მოღვაწეების, საქმენი რომ დავივიწყეთ, სწორედ ისაა ერთ-ერთი მიზეზი იმისა, ასე უდრტვინველად რომ ვკარგავთ ქართულ მიწებს... სანამ თავში არ ჩაგვაფარებს წითელ დროშას

უღიანოვ-ორჯონიკიძე და ქიაზიმ ბეი-ათათიურქი ვეღარ ვხვდებით რომ თურმე იმპერიებს ჩვენი ტერიტორიებიც სდომებიათ. სანამდე გვინდა დაგვიფაროს შარტავა-მაზნიაშვილების გმირულმა გაელვებებმა, რაღაცა მაინც ხომ უნდა ვისწავლოთ ისტორიისგან? რატომ არ გვინდა, ასე ჯიუტად, ვისწავლოთ მამუ-ლიშვილების დაფასება, და ვისწავლოთ მათი საქმეებისა და გამოცდილების პატივისცემა?

გამოყენებული ლიტერატურა

1. nplg.gov.ge/ilia/ka/00005447/
2. მოსე ჯანაშვილი - ვიკიპედია
3. ფრიდონ სიხარულიძე ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი. <https://burusi.wordpress.com>
4. მოსე ჯანაშვილი - ვიკიპედია
5. აჭარის საარქივო სამმართველო. ფონდი ი-6; აღწერა 1; საქმე 250; ფურცელი 64.
6. <http://www.nplg.gov.ge/ilia/ka/00002239/>
7. <https://burusi.wordpress.com/2010/05/06/mose-janashvili-4/>
8. აჭარის საარქივო სამმართველო. ფონდი ი-6; აღწერა 1; საქმე 250; ფურცელი 73.
9. აჭარის საარქივო სამმართველო. ფონდი ი-6; აღწერა 1; საქმე 250; ფურცელი 71

Fridon Kardava

Letter of Mtatsminda man Summary

The article presents the contributions of great Georgian scientist, historian and ethnographer Moses Janashvili.

1877-1878 წლების რუსეთ-თურქეთის ომი და ქობულეთი

(სიტყვა, წარმოთქმული 2018 წ. 12 ოქტომბერს, აჭარის საარქივო სამმართველოს ტერიტორიულ ორგანო-ქობულეთის არქივში - აჭარის დედასამშობლოსთან დაბრუნების 140 წლისთავისადმი მიძღვნილ ღონისძიებაზე)

დღევანდელი შეხვედრა მნიშვნელოვანია არა მარტო ქობულეთისა და აჭარისათვის, არამედ სრულიად საქართველოსთვის. იგი ეძღვნება აჭარის დედასამშობლოსთან დაბრუნების 140 წლისთავს. სიმბოლურია რომ იგი ჩვენს არქივში ტარდება, სადაც ინახება ჩვენი წარსულის, ჩვენი ხალხის მიერ აჭარის განთავისუფლებისათვის ბრძოლის ამსახველი დოკუმენტები.

ჩვენს სამშობლოს, საქართველოს თვითმყოფადობის, გადარჩენისა და ერთიანობისათვის უამრავი ბრძოლა გადაუტანია. ქართველი კაცისთვის შრომა და ბრძოლა განუყრელი ცნებებია, რადგან იგი შრომის დროსაც იბრძოდა და ბრძოლის დროსაც შრომობდა. რამდენჯერ განადგურდა ჩვენი ქვეყნის სიმდიდრე, ეკლესია მონასტრები, სიწმინდეები, ბაღ-ვენახები, მაგრამ საქართველო ვერ დააჩოქეს. ყოფილა შემთხვევაც - მამულის გადარჩენისათვის, მიწა-წყლის შენარჩუნებისათვის მტერს რომ დაუზავდა ქართველი.

საქართველოს კუთხეებიდან ყველაზე ტრაგიკული ბედი აჭარას ერგო. სამი საუკუნის მანძილზე დედასამშობლოს მოწყვეტილი მხარე სათუთად ინახავდა ქართულ სიტყვას, ქართული ჯიშისა და სისხლის უკვდავებას.

ქობულეთის „ქვეყანა“, როგორც კოლხური სამყაროს ორგანული ნაწილი, სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ზღვისპირეთის ერთ-ერთ წამყვანი რეგიონია. ქობულეთელთა წინაპარი ჯერ კიდევ ქვის ხანაში დასახლებულა და აუთვისებია ეს ღვთიური ბუნება. **ვახუშტი ბაგრატიონი ქობულეთის შესახებ გადმოგვცემს: „კუალად აღამბრისა და აჭყვის სამხრით დის მდინარე ქობულეთისა-მიერთვის ზღუასა ეგრეთვე, ზღვის პირს ამ წყალზედ არს ქობულეთი, მცირე ქალაქსავით და ნავსადგური ფრიად კეთილი“**

დასავლეთ საქართველოში თუ რომელიმე კუთხე გამორჩეულია ტრადიციებით, სიწმინდეებით, ერთი-ერთი ქობულეთია მისი ისტორიული ხეობებითა და სოფლებით, სადაც უხვადაა შემონახული საქართველოს ოქროს ხანის ძეგლები, სულიერებისა და კულტურის კერები: შუა საუკუნეების **ხინოს ეპარქია, ცხემვანის** წმინდა გიორგის სახელობის დედათა მონასტერი, **პეტრას ციხე** - (ტაძარი მე-VII საუკუნეში ბიზანტიური შემოსევების დროს დანგრეული, XI-XIV საუკუნეებში აღდგენილი, რუსეთ-თურქეთის ომის დროს 1877-1878 წლებში კვლავ განადგურდა), **სოფელ ხუცუბანში** თეოდოსის ტერიტორიაზე V-VI საუკუნეების წმინდა გიორგის სამონასტრო კომპლექსი; **სოფელ ჩხეხედანაში** მამია გურიელის მიერ შვილის - მანუჩარის სახელზე აგებული წმინდა გიორგის სახელობის მამათა მონასტერი; **სოფელ დაგვაში** პონტოელი ბერძნების მიერ აგებული ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ეკლესია; **სოფელ კვირიკეში** წმინდა გიორგის სახელობის, წმინდა ელენესა და კონსტანტი-

ნეს სახელობის ეკლესიები და წმინდა ქალწულმოწამე კერკირას სახელობის საყდარი და ა. შ.

ეს ყველაფერი ამ ხეობის რელიგიური და პოლიტიკური სიძლიერის გამოხატულებაა. **აქ ქართული საქმე არასდროს გაჩერებულა.**

1877-1878 წლების რუსეთ თურქეთის ომს განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს ქართველი ერის ისტორიაში, ქართველებს იმედი მიეცათ, რომ აჭარა და საერთოდ მთელი სამხრეთ-დასავლეთი საქართველო საბოლოოდ მაინც დაუბრუნდებოდა დედა-სამშობლოს.

ომის წინ სამხრეთ-საქართველოში იმოგზაურა დიმიტრი ბაქრაძემ, გიორგი წერეთელმა, მამია გურიელმა, **გიორგი ყაზბეგმა**. ეს უკანასკნელი შტაბის უფროსიც კი იყო ომის დროს. ყაზბეგი ყველა ოპერაციაში იღებდა მონაწილეობას, მის გვერდით მისი **და ელისაბედიც** იბრძოდა- პეტერბურგის სამეანო სასწავლებლის კურსდამთავრებული.

დიდი ბრძოლები გაიმართა მდინარე ჩოლოქზე, მუხაესტატესა და ხუცუბანში. 1878 წლის 25 აგვისტო - მნიშვნელოვანი დღესასწაულია. 31 აგვისტოს ოსმალთა უკანასკნელმა ნაწილებმა ბათუმი დატოვეს.

ქალაქის მოსახლეობა განმათავისუფლებელ ჯარს **ბარცხანასთან** შეხვდა და მის უფროსს პურმარილი მიართვა. ქვემეხთა სალუტმა მოსახლეობას აცნო ომის დასრულება და თურქთა ბატონობის დასასრული აჭარაში. ეს მხარე დედა-სამშობლოს დაუბრუნდა.

ოსმალეთის ბატონობის ქობულეთს **ჩურუქ-სუ შეარქვეს**. მასში 16 სოფელი შედიოდა, სადაც 17 მეჩეთი და 10 მედრესე იყო. ქობულეთში მაშინ ცხოვრობდა 3592 ქართველი მუსლიმი და 538 მუჰაჯირი. **დიმიტრი ბაქრაძის** სიტყვით ადგილობრივ მოსახლეობას ჰქონდა თურქული გვარები, მაგრამ ახსოვდათ ქართული წარმომავლობა და იყენებდნენ ქართულ გვარებსაც.

ქობულეთი, ბათუმის ოლქთან ერთად რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში შევიდა. „**ბერლინის ხელშეკრულებამ ჩვენ ერთი დიდი სიკეთე შეგვძინა - წერდა გაზეთ „დროებაში“ ილია ჭავჭავაძე - ჩვენი მამები, ჩვენი სისხლხორცი, ჩვენთან ერთად მეგრძოლი შავი ბედისა, ჩვენი გმირების ბუდე, ჩვენის უწინდელის განათლებისა და სწავლის აკვანი ჩვენი საქართველო დღეს ჩვენ შემოგვიერთდა.**“

ოსმალთა საუკუნოვანმა ბატონობამ ვერ გააქრო სამუსულმანო საქართველოს მოსახლეობაში ეროვნული მთლიანობის შეგნება. ყოველი ქართველი კაცის აღტაცებას იწვევს თურქ მოძალადეთა წინააღმდეგ ქობულეთელ პატრიოტთა შემართება 1918 წლის აპრილში - ქობულეთის რეფერენდუმზე. ზღვის პირას ფიჭვნარში რეფერენდუმი დაინიშნა. თურქი დარწმუნებული იყო გამარჯვებაში და მას სურდა უსისხლოდ მიიერთებინა აჭარა. კენჭისყრაზე დადებული იყო თეთი და შავი კენჭები. შავი კენჭი საქართველოს ნიშნავდა, თეთრი თურქეთს. რეფერენდუმზე ხასან თხილაიშვილმა ასე მიმართა ქობულეთელებს: „**მშობო ქართველებო-ნუთუ ვინმეს გონია რომ დღეს აქ რჯულის საკითხი ირჩევა. ამოდენა ასკერს სულაც არ აინტერესებს ჩვენ -- ხოჯას დაუფროქებთ თუ მღვდლის წინაშე აღვაპყრობთ ხელებს. ესენი მხოლოს იმისთვის მოსულან რომ აქ 40**

წლის წინ დაკარგული დაიბრუნონ. ამ მინდორზე, ამ ზღვის სანაპიროზე უნდა გადაწყდეს და გაირკვეს საკითხი: გადავიქცევით სამუდამოდ თურქეთის ყურმოჭრილ მონებად თუ ვიყოთ ჩვენს ძმებთან ჭირშიც და ღზინშიც, ვიბრძოლოთ ერთად თავისუფალი საქართველოსთვის. მტერმა ვერ უნდა შეგვაძულოს ძმები! „ ამის შემდეგ ხ. თხილაიშვილმა აიღო შავი კენჭი და საქართველოს ერთიანობას დაუჭირა მხარი. რეფერენდუმის ჩაშლაც, ხალხის გამოდევნება, სამშობლოს დამოუკიდებლობისა და ერთიანობისათვის ბრძოლის აზვირთებაც ჩვენი წინაპრების დამსახურებაა. ქართველობა უბრუნდება ჩვენს ისტორიულ სარწმუნოებას - ქრისტიანობას.

როცა მამულისათვის ბრძოლა იწყება, როცა სამშობლოა გადასარჩენი, იქ პირადული და სარწმუნოებრივი უკანა პლანზე იწევს. ქობულეთის რეფერენდუმი ნათელი მაგალითია სხვადასხვა რელიგიური მრწამსის ორი ქართველის ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი აზროვნებისა. სკენდერ ცივაძე ყურანით, ხოლო ბენიამინ ღლონტი სახარებით აქტიურად მონაწილეობდა საქართველოს კეთილდღეობისათვის. ეს მოხდა ქობულეთში. დიას ჩვენ ამ მოდგმის ხალხი ვართ. კვლავაც ბევრჯერ შევძლებთ გამარჯვებას.

1878 წელს, რუსეთის იმპერიის ხელში ქობულეთის გადასვლის შემდეგ აქ აღმოცენებულ ახალ დასახლებას „**სმეკალოვკა**“ ეწოდა. ქობულეთის გამაჯანსაღებელმა კლიმატმა სულ რამდენიმე წელიწადში გაითქვა სახელი, ადგილმდებარეობისა და მისი ჰავის ექსპერტული შეფასებით- ცნობილი ექიმების პრეობრაუენსკისა და პროფესორ შერბაკოვის დასკვნით ქობულეთის ჰავა საუკეთესოდ მოქმედებს გულ-სისხლძარღვთა, ნერვულ სისტემასა და სასუნთქ ორგანოებზე. ის იქცა ელიტურ კურორტად. ზღვისპირა ზოლი რუსეთის იმპერატორ ალექსანდრე II-ის განკარგულებით გადაეცათ მთავარსარდლებს, რომლებმაც თავი გამოიჩინეს რუსულ-თურქული კამპანიის დროს. დაიწყო ზღვისპირას აგარაკების გაშენება.

მე-19 საუკუნის დასასრულს ქობულეთს მწვანე კონცხთან და ჩაქვთან ერთად მოიხსენიებენ ბათუმის „სააგარაკო ადგილად“.

მე-20 საუკუნის დასაწყისის ქობულეთის შესახებ წარმოდგენას იძლევა „კავკაზსკი ვესტნიკში“ 1900 წელს გამოქვეყნებული სტატია- **“ кобулети (смекаловка) как курорт и дачное место”**.

სმეკალოვკამ თავისი სახელწოდება მიიღო ქუთაისის სამხედრო გუბერნატორის სმეკალოვის საპატივცემულოდ, რომლის ინიციატივით 1880-1884 წლებში აქ რუსეთის შიდა გუბერნიებიდან გადმოსახლდნენ კოლონისტები. მათ მიაკუთვნეს თითო დესეტინა საკარმიდამო ნაკვეთი და 10 დესეტინა სახნავ-სათესი.

1913 წელს ქობულეთს უკვე გააჩნდა ფოსტა-ტელეგრაფი, შემნახველი სალარო, აფთიაქი, ფიჭვნარში ზღვის პირას ვრცელ ბაღში აშენდა მართლმადიდებლური ეკლესია, სადაც ფუნქციონირებდა საეკლესიო-სამრევლო სკოლა. იქვე ახლოს ქვის კაპიტალურ შენობაში განლაგებული იყო 2 სამოქალაქო სასწავლებელი. ფუნქციონირებდა ბაზარი, კლუბი, ბიბლიოთეკა, სამკითხველო. პირველი მსოფლიო ომის დაწყებამ ზიანი მიაყენა ქობულეთის საკურორტო მშენებლობას.

1923 წლიდან ქობულეთი- სახელმწიფო მნიშვნელობის კურორტად გამოცხადდა.

1930 წელს შეიქმნა ქობულეთის რაიონი. 1931 წლიდან იწყება სასტუმროების მშენებლობა. 1932 წელს დაარსდა ქობულეთის სასოფლო საბჭო, რომელიც 1939 წელს გარდაიქმნა ქობულეთის სადაბო საბჭოდ. 1944 წლის აჭარის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულების საფუძველზე დაბა ქობულეთი გადაიქცა ქალაქად.

კიდევ ერთხელ მოგესალმებით და მოგილოცავთ აჭარის საქართველოს-თან დაბრუნების 140 წლის იუბილეს.

შეხვედრა საოჯახო ტიპის ბავშვთა სახლის აღსაზრდელებთან

„თუ ამ ლექსებს გულით წაიკითხავთ, მაშინ ეს თბილი გრძნობა თქვენთვის
მიჩუქნია ჩემს ლექსებთან ერთად“

2018 წლის 26 დეკემბერს საარქივო სამმართველო მასპინძლობდა ბათუმის საოჯახო ტიპის ბავშვთა სახლის აღსაზრდელებს: **გიორგი გორგაძეს, კახა გორგაძეს, ეფემია ბედინაძეს, სოფო ქათამაძეს, ალინა აკიმოვას, მაია ღორთქიფანიძეს** და ყოფილ აღსაზრდელს, ამჟამად ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტს, დამწყებ პოეტსა და მხატვარს **ლუკა სარაღიძეს**. მათმა სტუმრობამ ერთგვარად გააღამაზა არქივისტების ცხოვრება, სიხარული და სიხალისე შეიტანა არქივის ყოველდღიურ რუტინულ საქმიანობაში

ლუკა ზრდილობიანი ახალგაზრდა და წარმატებული სტუდენტი. სხვა აღსაზრდელებთან ერთად ცხოვრებამ მასაც დიდი ტკივილები დაატეხა თავს. იგი საოჯახო ტიპის ბავშვთა სახლში გაიზარდა. თავს დატეხილ უბედურებას ლუკა შემდეგი სიტყვებით გამოხატავს:

მე თვით შვილი ვარ, დედისაგან მიტოვებული
თითქოს მარტო ვარ, ჩემს ფიქრებში ვზივარ ეული,
დედის სითბოსგან მონატრებულს რა გამახარებს
ვაი იმ დედას ვინც დატოვებს შვილებს პატარებს.

არ გატყდა ლუკა, არ შეეგუა ტკივილსა თუ უბედურებებს. ცხოვრების უკუღმართობამ ვერ შეძლო მისი გაბოროტება. პოეტის ყოველი სიტყვა და ქმედება სიკეთისა და ნამუსის არშინით იზომება. ეს კარგად ჩანს ლუკას ნაწერებში:

ამ ცხოვრებისგან ერთ რამეს ვითხოვ
ყველაფერი რომ აქ იყოს რიგზე
არც ბოროტება და არცა ბოღმა,

შური და მტრობა არ გვხეთქდეს გულზე!

ლუკა ემაღლიერება იმ ადამიანებს, რომლებმაც მისი და მისი მეგობრების
ტკივილი და ვარაძი გულთან ახლოს მიიტანეს. ახალბედა პოეტი განსაკუთრე-
ბულ სითბოთი და სიყვარულით სავსე გრძნობებით გამოხატავს მათდამი დამო-
კიდებულებას, რადგან წამს, რომ დედამიწაზე ყველაზე დიდი ცოდვა უმადუ-
რობის გამოვლენაა:

როცა ვიღაცა შენთვის ირჯება,
და გიმარტივებს ამ ცხოვრების გზებს,
როცა ვიღაცა შენზე ზრუნვას და
ცხოვრების გზების გაკაფვას გიწყებს,
როცა ვიღაცას შენი ცხოვრების
გამარტივება და კარგი უნდა,
მას ხომ შენგანვე, ამ სიყვარულის
და ამ სიკეთის დანახვა უნდა!

წინასაახალწლო განწყობას ერთი-ორად ამაღლებს ლუკას საახალწლო
დალოცვა:

ღმერთი იყოს ყველს შემწე, ორიათას ცხრამეტში,
კანფეტი არ მოგვკლებოდეს, გახრამუნოთ კბილებში,
ასე ტკბილად გაგვითენდეს, ყოველი დღე ახალ წელს,
მამალიც კი გვაღვიძებდეს გვითენებდეს მრავალ დღეს!

ნუ ვიქნებით მკაცრი ლუკას შემოქმედების შეფასებაში. მისი ლექსები შე-
საძლოა საჭიროებდეს დახვეწას, მაგრამ პოეტის თითოეული სიტყვა გულ-
წრფელობით, სისადავით, ადამიანური ტკივილის ღამაზე ფერებში გადმოცემის
სურვილითა და მოყვასისადმი სიყვარულითაა ნასაზრდოები. ლუკა თავისი
ლექსებითა და შემოქმედებით საკუთარ ასაკზე უფრო მოზრდილად გამოიყუ-
რება. ლუკა ჩამოყალიბებული პოეტია. მის პოეზიაში აშკარად იგრძნობა დიდი
ქართველი პოეტის ნ. ბარათაშვილის გავლენა. იდეურადაც იგი დიდ წინაპარს
ენათესაება.

ახალგაზრდა, პერსპექტიული სტუდენტი სხვა მხვრივაცაა გამორჩეული.
იგი ყურადღებას იქცევს საოცარი თავმდაბლობითაც. თავად ლუკას დავესეს-
ხებით: „შესაძლოა ჩემი ლექსები გამოჩენილი პოეტების შემოქმედების შესადა-
რი არ იყოს, თუმცა ვფიქრობ, მკითხველს სასიამოვნო რომანტიულ განწყობაზე
დააყენებს... იმედია ჩემი ლექსები ზუსტად იმ ემოციას აღგიძრავთ სულსა და
გულში, რაც მე ჩავაქსოვე მათი შექმნისას. თუ ამ ლექსებს გულით წაიკითხავთ,
მაშინ ეს თბილი გრძნობა თქვენთვის მიჩუქნია ჩემს ლექსებთან ერთად“.

მადლობა ლუკა, ასეთი გულწრფელობისათვის, სისადავისათვის, სისუფთავისათვის, თავმდაბლობისათვის. შენმა ლექსებმა ზუსტად გადმოსცა შენს მშფოთარე გულში დაბუდებული გრძნობები, ააფორიაქა მკითხველის სული და ნათლად გამოხატა ის სიტბო, რომელიც ჩვენ გვისახსოვრე შენს მშვენიერ ლექსებთან ერთად. გვინდა, რომ ეს სიტბო მაღალი გემოვნებით გამორჩეულ მკითხველსაც გავუწნაწილოთ. ამიტომაც გამოგვაქვს შენი ლექსები მკითხველის სამსჯავროზე!

საარქივო სამმართველოს **დაულოცნია შენი შემოქმედების პირველი ნაბიჯები ჩემო ლუკა!** წარმატებებით გეველოს!

თამაზ ფუტკარაძე

მე თვით შვილი ვარ, დედისაგან მიტოვებული

მე ვარ ლუკა სარალიძე 18 წლის, დაეიბადე 2000 წლის 21 აპრილს ქალაქ ბათუმში, წლინახევრის ასაკში დედას გარემოებებიდან გამომდინარე მოუწია ჩემი დატოვება მის მეზობელ ოჯახში, სადაც ოთხი წლის განმავლობაში მზრდიდნენ და მივლიდნენ. ოთხი წლის შემდეგ ოჯახს ეკონომიკური კრიზისის გამო მოუწია ჩემი ფერიის წმინდა მატათას სახელობის გიმნაზია-პანსეონში ჩაბარება, სადაც რვა წელი ვიცხოვრე. თერთმეტი წლის ასაკში წამოვედი ფერიის ზემოთ აღნიშნული დაწესებულებიდან და სოციალური სააგენტოს ხელშეწყობით მოხვდი მცირე საოჯახო ტიპის ბავშვთა სახლში, სადაც ცხოვრება დაიწყო თავიდან. იქ იგრძნობოდა ოჯახური გარემო, სიტბო და სიყვარული. ამ დაწესებულებაში მხოლოდ 18 წლამდე მქონდა დარჩენის უფლება. 18 წლის რომ შევსრულდი, სოციალურმა სააგენტომ და საოჯახო ტიპის

ბავშვთა სახლის წარმომადგენლებმა იზრუნეს იმაზე, რომ მინდობით აღზრდაში გავეშვი ერთ ძალიან თბილ და საყვარელ ოჯახში, სადაც თავს ძალიან ბედნიერად ვგრძნობ. ასე შევძელი სახელმწიფო მზრუნველობის ქვეშ დავრჩენილიყავი. სკოლა რომ დავასრულე, უნივერსიტეტში ჩავირიცხე ფსიქოლოგიის ფაკულტეტზე. სწავლის ხარჯები სრულად დაფინანსდა სახელმწიფოს მიერ. ამჟამად ვარ ფსიქოლოგიის პირველკურსელი სტუდენტი.

იმედია ჩემი ლექსები ზუსტად იმ ემოციას აღგიძრავთ სულსა და გულში, რაც მე ჩავაქსოვე მათი შექმნისას. თუ ამ ლექსებს გულით წაიკითხავთ, მაშინ ეს თბილი გრძნობა თქვენთვის მიჩუქნია ჩემ ლექსებთან ერთად.

ლუკა სარალიძე
2018 წლის 26 დეკემბერი

* * *

ამ ცხოვრებისგან ერთ რამეს ვითხოვ
ყველაფერი რომ აქ იყოს რიგზე
არც ბოროტება და არცა ბოღმა,
შური და მტრობა არ გვხვებდეს გულზე
ასე ფიქრობდა ბარათაშვილი
როცა ის წერდა თვის უკვდავ ლექსებს
ჭიდილი ბოროტს და კეთილს შორის
გამარჯვებისკენ უკვლევდა ძნელ გზებს
თუმცა მთავარი იცით რა არის?
ის, რომ ცხოვრების აზრი არ ვიცით,
მოვშორებივართ ღვთის კანონ-წესებს
ვით დაკარგული დედისგან კვიცი!
ბოროტებაა ეშმაკი იგი
თუმცა ღმერთია სიკეთე დიდი,
რა გაიმარჯვებს ორთ ჭიდილს შორის
შენ გადაწყვიტე შენს გულში მიდი!
მე დავასრულე ამ ლექსის წერა
ძალზედ მწირია ჩემი ბჭკარები
თუმც ბარათაშვილს თავის ლექსებში
რაც აქვს ისწავლე გემუდარები!

* * *

ბავშვობის წლები თანდათან გადის,
გული კი ისევ მევსება დარდით!
თითქოს მაკლია რაღაც მაღალი,
სევდას და ტკივილს გადმოვცემ კალმით.
გაქრა ის წლები, ბავშვობის დღენი!
თუმცა ამისთვის ვიშრომე ბევრი,
მაგრამ რატომღაც აღარ აქვს აზრი,
რადგან მაკლია სიბოლო მე დედის!
როცა ამ სიტყვას წარმოვთქვამ პირით,
ჩემი თვალები თავისით ტირის,
შვილის თვალები ივსება ცრემლით
ნეტავ ეს ცრემლი დედასთან მიდის?
ნუთუ არსებობს ძალა ისეთი,
რომ მაწერიან მე ასეთ ლექსებს,
ნუთუ არსებობს ვინმე ისეთი,
რომ ამ თვალებზე შემეშრობს ცრემლებს?!
მყავს უმარავი დამტირალი, თუკი მოვკვდები,
მაგრამ ვიცი რომ მარტოობის წყვილადში ვხვდები,
ერთი ათასს სჯობს, დედის ხელი ყველას ხელს უდრის
წახვედი დედა, ზუსტად ისე, როგორც მოხვედი.
მე თვით შვილი ვარ დედისაგან მიტოვებული,
თითქოს მარტო ვარ, ჩემს ფიქრებში ვზივარ ეული,
დედის სიბოლოსგან მონატრებულს რა გამახარებს,
ვაი იმ დედას ვინც დატოვებს შვილებს პატარებს!

* * *

როცა ვიღაცა შენთვის ირჯება,
და გიმარტივებს ამ ცხოვრების გზებს,
როცა ვიღაცა შენზე ზრუნვას და
ცხოვრების გზების გაკაფვას გიწყებს!
როცა ვიღაცას შენი ცხოვრების
გამარტივება და კარგი უნდა,
მას ხომ შენგანვე ამ სიყვარულის
და ამ სიკეთის დანახვა უნდა!
როცა ვიღაცა შენზე იზრუნებს,
როცა სიბოლოს და სიყვარულს მოგცემს,
თუ დაინახავ მის ამ სიკეთეს,
მისთვის ყოველდღამ იკითხავ ლოცვებს!
თუკი ღმერთი მე შემეკითხება,
ვინდა აფასებს ჩემს არსებობას,
არ დავიბნევი და ვუპასუხებ
ის, ვინც ამჟვეყნად მიწვეს დედობას!
ეს კი შენა ხარ ჩემო გულთ წმინდავ,

ჩემო ღამაზო კეთილო ნინა,
ძალზედ მიყვარხარ დედაო ჩემო,
მე მუდამ შენი დედობა მინდა.
დიდი ღვაწლი გაქვს ჩემს ცხოვრებაში,
შენ გამიჩინე მომავლის ხედვა,
ღმერთს იმას შევთხოვ, რომ არ მომაკლდეს,
შენი კეთილი ნათელი მზერა!
ღმერთო მაღალო მადლობას გიხდი,
რომ გამაცანი ეს დედა, წმინდა!
გთხოვ დაიფარე დიდხანს აცოცხლე
ჩემი დედა და კეთილი ნინა!

ორი მემკობრის ისტორია
ნაწილი პირველი

როსხელ ქუჩაში მივდიოდი მარტო. სახლიდან გამოვიქეცი, რადგან გავიგე - წარსულში როსხელი ცხოვრება მქონდა და წარსულის იარებმა თავი ჩემს გულში მოიყარა. მარტო მოვდიოდი. ნერვები მქონდა მოშლილი. თანაც ძალიან დადარდიანებული ვიყავი. ამ დროს საიდანღაც ხუთი ბიჭის სიცილი მომესმა. თურმე სახლიდან გამოქცევისას ფეხსაცმელი გამხვევია. ბიჭები კი დამცინოდნენ და მეუბნებოდნენ: "შენ უპატრონო, შენსავით მოშივდა ამ ფეხსაცმელებსაც. წადი დედაშენს უთხარი მასაც რაღა აჭამოსო". გაბრაზებულ გულზე ერთერთს მივევარდი და მუშტებს ვურტყამდი, მაგრამ რადგან ისინი ხუთნი იყვნენ, მომერივნენ და ფეხებით ჩამქოლეს. რაღაცნაირად წამოდგომა მოვახერხე და გაქცევა ვცადე, მაგრამ ერთერთმა დამინახა და გამომეკიდნენ. ხელში ჯოხი ეჭირათ. მომიქნიეს. ერთი ავისხლიტე, მაგრამ მეორედ კუთხეში მიმიმწყვდიეს. ჯოხი უნდა დაერტყათ. შეშინებულმა თავი დახარე და ხელი სახეზე ავიფარე, თვალებიც მაგრად დავხუჭე, მაგრამ ჯოხის დარტყმა ვერ ვიგრძენი. ჩხუბის ხმა მომესმა. თავი ავწიე და დავინახე, ვიღაც ბიჭი ჩემს დახმარებას ცდილობდა. ის ისე მაგრად ჩხუბობდა, თითქოს საბძოლო ხეოვნების ოსტატი იყო. ხუთივე მოიგერია. ამ დროს თურმე ვიღაც ქალს დაუუნახივართ და პოლიციას გამოუძახა. ბიჭებმა გაქცევა სცადეს, მაგრამ მე და იმ უცნობმა არ გავუშვით ისინი, კუთხეში მივიმწყვდიეთ და უნდა დაგვერტყა, რომ პოლიციის სიგნალის ხმა გავიგეთ. მაშინ დავინახე იმ ბიჭების თვალებში შიში. მათ სახე კნუტისას მიუჰგავდათ. შეგვეცოდა მე და უცნობს და გავუშვით. მოვიდა პოლიცია, გამოგვკითხა. ვუთხარით, რომ თითქოს სახე დაფარული ჰქონდათ და ვერ გავარჩიეთ მათი ვინაობა. მათაც დაიჯერეს და წავიდნენ. როგორც კი პოლიცია წავიდა, იმ უცნობმაც წასვლა დააპირა. დაუძახე, მივედი და მადლობა გადავუხადე. ერთმანეთს გავეცანით. ვკითხე რა გქვია მეთქი. გიორგი წერეთელიო - მიპასუხა. „ლუკა სარალიძე“ - ვუთხარი მე. უცებ დავინახე გიორგის თავიდან სისხლი სდიოდა. ჩხუბის დროს თავი გასტეხოდა. შემეშინდა, რადგან მიჩვეული არ ვიყავი თავგატეხილი ბიჭების დანახვას. ამიტომ მივევარდი და ვუთხარი თავი გატეხილი გაქვს, აქვე ვცხოვრობ და წამოდი მეთქი. ის ჯერ უარზე იყო, მერე როგორც იქნა დავიყოლიე, მისი ოჯახის ტელეფონის ნომერი გავიგე და მისი თხოვნით დავრეკე. მან მთხოვა უბრალოდ ეთქვა მეგობართან ვრჩებიო. მეც ეგრე ვუთხარი, გიოს თავი გავუკერეთ და საძინებელში გავუშვით დასაძინებლად. გათენდა. მე და გიო სასაუზმოდ ჩამოვდიოდით, როცა მუცლის არეში ძლიერი ტკივილები ვიგრძენი. გონება დავკარგე. გამოუძახეს სასწრაფოს და გადაუდებელი დახმარების მანქანით რეანიმაციის მიკრეს თავი. თურმე ჩხუბისას მუცელში ფეხი მომხვდა და ნაღველი გამსკდარა. გარდა ამისა, შიდა სისხლდენაც მქონდა. ექიმები უიმედო მდგომარეობაზე საუბრობდნენ. საჭირო იყო მეორე რეზუს უარყოფითი სისხლი. ეს საიდანღაც გიომ გაიგო. სწორედ მას აღმოაჩნდა სისხლის ის ჯგუფი, მაგრამ რადგან ის ბავშვი იყო, უფლება არ მისცეს სისხლი გადაესხა ჩემთვის. დრო გადიოდა.

ნელნელა სულ უფრო უარესდებოდა ჩემი მდგომარეობა. სისხლის დონორი ვერ მინახეს, რადგან საავადმყოფოს არ გააჩნდა ჩემი სისხლის. ამასობაში გაჩნდა ახალი პრობლემა. სასწრაფოდ მესაჭიროებოდა ღვიძლის გადანერგვის ოპერაცია. ერთ კვირაში უნდა გაკეთებულიყო ეს ოპერაცია, თორემ ცოცხალი ვეღარ გადავრჩებოდი. ექიმებს სხვა გზა აღარ დარჩათ და გიოს შემოთავაზებას დათანხმდნენ. გიომ ლიტრა ნახევარი სისხლი და ღვიძლის ქვედა უჯრედი გაიღო. მან სიცოცხლე შემინარჩუნა. მე და მას ერთდროულად გაგვიჩერდა გული, მაგრამ ღმერთის წყალობით ორივეს გულის ცემა აღგვიდგა. ერთი კვირა უგონოდ ვიყავით მე და გიო. გონზე მოვედით. მე არ ვიცოდი სინამდვილეში გიომ რომ გადამარჩინა. ეს ყველაფერი მაშნ გავიგე, როცა რეანიმაციის კაბინეტიდან ორი პაციენტი ერთად გადაყავდით პალატებში. გიო მაშინვე ვიცანი და ძალაგამოლეულმა ტუჩების ნელი მოძრაობით და ხმის დაბალი ტემპით დავუძახე. გამომხედა და გამიღიმა, თუმცა ვერაფერს მივხვდი. ექთანს ვკითხე, მას რა დამართა მეთქი. უცებ ექიმმა მითხრა, რომ გიომ ლიტრანახევარი სისხლი გაიღო და ღვიძლის ქვედა უჯრედი გადმომინერგა. 15 წლის ბიჭმა სრულიად უანგარად სიკვდილს გადამარჩინა, თანაც ორჯერ. როგორღაც მოვახერხე მეყვირა „რატომ“. გიომ გამიღიმა და დამამშვიდა. ექიმებმა მე და გიო ერთ პალატაში მოგვათავსეს. ერთმანეთს უფრო დავუმეგობრდით საავადმყოფოში. მან მისი ცხოვრება მომიყვა, მე კი ჩემი. ჩვენ ახლა სისხლისმიერი ძმები ვიყავით. შენს ძარღვებში ჩემი სისხლი ჩქებსო - მითხრა გიომ. ერთმანეთს ძმობა შევფიცეთ და ლხინშიც და ჭირშიც ერთად ყოფნის პირობა დავდეთ. თანდათან ორივე მოვლონიერდით. დამოუკიდებლად სიარულიც შევძელით. პალატაში ექთნებს ბავშვურ მახეებს ვუგებდით. გიოს მშობლები და ჩემები სულ გვნახულობდნენ. გიოს დედას ტბილეულით ყოველდღიურად გვანებივრებდა. მალე სავადმყოფოდანაც გაგვწერეს. გიოს წყალობით თავიდან დავიბადე. მან მე მეორე სიცოცხლე მაჩუქა.

გავიდა 15 წელი. მე და გიო სრულწლოვნები გავხდით, პასუხისმგებლობაც გაგვეზარდა. საერთო ბიზნესი დავიწყეთ. გვქონდა დიდი ოფისი, საიდანაც ვხელმძღვანელობდით სხვადასხვა ფილიალებს. სათვაო ოფისი ნიუ იორკში გვქონდა, ფილიალები კი სხვადასხვა ქვეყნებში. საქართველოში 23 ფილიალი გვქონდა. ჩვენს ოფისს „LIFETIME“ ერქვა. მთელს მსოფლიოში ცნობილი ვიყავით, როგორც „LIFETIME“-ის ღირსეული დამფუძნებლები. უამრავ პარტნიორებთან გვქონდა მოლაპარაკება, უამრავ კონტრაქტებს და მეგობრულ ურთიერთობებს ვაყალიბებდით მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნებში. ჩვენი ოფისის წყალობით საქართველომ ეკონომიკური მდგომარეობით მეორე ადგილი დაიკავა. ჩვენი ბიზნესი საქართველოს სახელმწიფო ხაზინის შევსებას ისახავდა მიზნად. მე და გიომ მიუსაფარი და გაჭირვებული ადამიანებისათვის ბინები ავაშენეთ, დიდი ფართი დავუთმეთ სკოლა-პანსეონს. საქართველოში გაჭირვებულთა რაოდენობა ჩვენი ორგანიზაციის სტატისტიკის მიხედვით 92%-ს შეადგენდა შევეცადედ 80% დაგვესაქმებინა. თბილისის ფილიალში 20000 გაჭირვებული დავასაქმეთ. ჩვენი ოფისი მიზნად ისახავდა ქვეყნის თითოეული მოქალაქის ბედნიერას. დავაარსეთ ფონდი, რომელშიც ყოველწლიურად 8 მილიარდ დოლარს ვრიცხავდით. 180000 ათასს - სიმსივნით დაავადებულთათვის, 500000 ათასს სხვა მძიმე

სენით დაავადებულთათვის, 240000 ათასს ნერვული აშლილობით დაავადებულთათვის. გადიოდა წლები. ჩემი და გიოს ბიზნესი უფრო ვითარდებოდა, თუმცა ჩვენს ცხოვრებაშიც გაჩნდა პრობლემა, რომელიც მალე დიდ დაპირისპირებაში გადაიზარდა. გიომ გადაწყვიტა შეეძინა ფართი 1200 მილიარდ დოლარად. მე სასტიკი წინააგმდეგი ვიყავი, რადგან ეს თანხა ჩვენი აქციების ფასზე ცუდად აისახებოდა. გიოს ეს არ ესმოდა და ფიქრობდა, რომ ამის ნახევარს ყოველ 6 თვეში გამოვიმუშავებდით და ერთ წელიწადში მთლიანად ავინაზდაურებდით დანახარჯს. არადა სულ არ უფიქრია იმაზე, რომ ზუსტად ორ თვეში ტენდერი ტარდებოდა. ტენდერში გასამარჯვებლად საჭირო იყო ბიზნესანგარიშზე მინიმუმ 7888 მილიარდი დოლარი. იმ დროს კი 8000 მილიარდი იდო და თუ გიო 1200 მილიარდს მოაკლებდა, მაშინ ანგარიშზე 7800 მილიარდი რჩებოდა. ე.ი. აკლდებოდა 88 მილიარდი. ამიტომ ვერ დაუშვებდი ტენდერზე ჩვენი მეზობელი კომპანიის „AVENGER“-ის გამარჯვებას. ჩვენ იმ კომპანიასთან მუდმივ კონფლიქტში ვიყავით. მისი ხელმძღვანელი მე და გიოს ბავშვობიდანვე გემტრობდა. ახლა კი ჩვენს წაკიდებას ცდილობდა. გიო ძალიან კეთილი და მიმდობი იყო. იმ არამზადამ თავი მის გულშემატკივრად მოაჩვენა. გიოს ძალიან უნდოდა იმ ფართის შეძენა. მოგვიანებით გამიმხილა, რომ იქ მუზეუმის გაკეთებას აპირებდა, რომელშიც ხალხი უფასოდ შეძლებდა უძვირფასესი ექსპონატების მონახულებას. ამ გადაწყვეტილებამ გამახარა და გიოს ნება დავართე შეეძინა ის ფართი. აღმოჩნდა, რომ არც ჩვენს კონკურენტ კომპანიას გააჩნდა საკმარისი თანხა. ამიტომ ტენდერზე ისევ ჩვენ გავიმარჯვეთ. ორი წლის შემდეგ მე და გიო დავქორწინდით. შეგვეძინა შვილები. ჩემს შვილს სახელად გიო დავარქვი, გიომ კი თავის შვილს - ლუკა. მე მისი შვილის ნათლია გავეხდი, ის კი ჩემი შვილისა. ერთად იზრდებოდნენ ჩვენი შვილები, ერთ ბაღში დადიოდნენ, ერთ სკოლაში სწავლობდნენ. მე და გიო მზად ვიყავით, რომ ბავშვების სრულწლოვანი ასაკის მიღწევის შემდეგ ჩვენი ბიზნესი მათთვის გადაგვებარებინა.

**სტამბოლის ქართულ საგანეში დაცული კუბლიცისტური
წერილები
(მასალები მოგვაწოდა პროფესორმა შუშანა შუტკარაძემ)
ს. ბაგრელი (ასლანიკაშვილი)
ქართველ კათოლიკეთა კონფერენცია**

დიდი ხანია, რაც მესხეთ-ჯავახეთის ქართველი კათოლიკობა ცდილობდა თავი დაესწია სომეხ-კათოლიკეთა სამღვდელოების გავლენიდან, სამუდამოთ მოშორებოდა აღმოსავლეთის ტიპიკონს; ბევრჯერ აღიძრა ამის შესახებ შუამდგომლობა, მაგრამ ამოდ, დამაკმაყოფილებელ პასუხს ვერ ვეღირსეთ.

ბოლოს, შარშან ზაფხულში, რომიდან გამოგზავნილი იქნა ზაფხულში, საგანგებოთ დანიშნული ვიზიტორი მამა დედფუშე საქმის ვითარების გამოსარკვევათ. აგრამ მას, მოსელისავე, ეტყობოდა სომეხ კათოლიკეთა ვისიტორ-ტერაბრაშიანცის გავლენა.

მაგრამ, როცა მ.დედფუშემ დაიარა ახალციხის მაზრა, ქუთაისი და ბათუმი, მაშინ თავისი აზრი შესცვალა და წინადადება მისცა აქაურ კათოლიკობას, რომ მოეწვიათ კონფერენცია; რომლის დადგენილების თანახმად, ვიშუამდგომლებ რომის პაპის წინაშეო. ს, ქართველ კათოლიკეების ბედის გადამწყვეტი კონფერენცია, შესდგა ამ წლის აპრილის 7-ს ტფილისში; ქართველ კათოლიკეთა აღმასრულებელი კომიტეტის ინიციატივით, კონფერენციაზე გამოცხადდნენ მესხეთ-ჯავახეთის, ქუთაისის, ტფილისის და სხვა კუთხის დელეგატები.

ონფერენცია გაიხსნა ბ. ქარცივაძის თანდასწრებით და მამა ვისიტორ დონ მიხელის თავმჯდომარეობით. ოკლე კამათის შემდეგ კონფერენციამ თანახმად დაადგინა: აღიძრას შუამდგომლობა რომის ტახტის წინაშე, რათა მესხეთ-ჯავახეთის ქართველ-კათოლიკეთა ერი გადმოყვანილ იქმნენ ლათინის ტიპიკონზე, ე.ი. წესზე რომლის თანახმადაც, ლოცვა, გალობა და სხვა საეკლესიო წესის აღსრულება (წირვის გარდა) უნდა იქმნას, ქართულ ენაზე.

სამწუხაროთ, უნდა აღინიშნოს, რომ მესხეთ-ჯავახეთის ქართველ კათოლიკეები, როგორც ქართველი მაჰმადიანები, კულტურტრულად ძალიან მეტად ჩამორჩენილი არიან; ისინი დიდი ხანია უპატრონოთ იყვნენ მიტოვებულნი, მათთვის არავინ ზრუნავდა. სომხეთის სამღვდელოება კი ცდილობდა სიბნელეში ყოფილიყო ქართველი კათოლიკენი, რომ მათი გავლენა მუდამ შეურყეველი ყოფილიყო და მუდამ ასე დარჩენილიყო; ისინი ქართულ ენაზე ლაპარაკსაც კი გვიკრძალავდნენ. ხლა მდგომარეობა შეიცვალა, საქართველო აღსდგა და ჩვენ იმედი გვაქვს საქართველოს სახელოვანი მთავრობა შეეცდება ჩვენს შორის სწავლა-განათლების გავრცელებას. განვითარებულნი უფრო ადვილათ შეეძლებთ კლერიკთა წინააღმდეგ ბრძოლას.

სოლომონ ასლანიკაშვილის ეს წერილი საგანეში სტუმრად ყოფნის დროს დაუწერია და მანქანაზე ნაბეჭდი პირი იქვე დაუტოვებია. დაიბეჭდა გაზეთში „საქართველოს რესპუბლიკა“, №85, 18 აპრილი, 1920 წ.

პ.ა. შიო ბათმანიშვილი

მივხსედოთ ჩვენს მოძმეებს

გამაჰმადიანებული ქართველები, საქართველოს გარდა, მკვიდრობენ კიდევ სპარსეთში და ოსმალეთის სხვადასხვა კუთხეში. შახედლობრ, ბრუსას ახლო-მახლო 40.000-მდე ქართველობა მოსახლობს.

სტამბოლში მეოფ ქართველებს გადაწყვეტილი აქვთ ამ თანამოძმეებში დატრიალდნენ, წერა-კითხვა გაავრცელონ და ამ რიგად სამშობლოს დაუბრუნონ გარდახვეწილნი. მართლაც, ისე მოწყვეტილნი იყვნენ ეს საბრალონი, რომ სიხარულით ცას ეწიენ, როცა დაინახეს ქართულად დაბეჭდილი წიგნები.

„თათრული, არაბული დაბეჭდილი წიგნები ბევრი გვინახავს, მაგრამ არ გვეგონა თუ ქართულადაც იქნებოდაო!“- გაიძახოდნენ.

ანბანს, რომ ვაჩვენებდით, მაშინვე აგვახსენებინებდნენ და ის ეარ მოგვეშორდებოდნენ, რომ ნახევრად მაინც არ დაესწავლათ ასოები!

ჯერ კიდევ არავინ იცის ქართველებით დასახლებული ყველა ადგილები. შემთხვევით ხან ერთს წააწყდება მგზავრი და ხან მეორეს.

ამ ჟამად იმისთანა დროა ოსმალეთში, რომ თუ ეხლავე პატრონობა არ გაეუწიეთ ჩვენს გამაჰმადიანებულ ძმებს, მალე სრულიად დაგვეკარგებიან.

სტამბოლში ხშირად შეხვედებით მაღალ თანადებობის პირებს, რომელთაც, რომ გამოჰკითხოთ შთამომავლობა, გურჯები ვართო, იტყვიან.

მაგრამ. სამწუხაროდ, გურჯობისა აღარა სცხიათ რა. ენა არ იციან, ტიპიც კი შეცვლილი აქვთ, და მხოლოდ ოსმალეთის საქმეებს ადევნებენ თვალყურს. . .

ეს განსაცდელი მოელის მთელ ქართველ მაჰმადიანობას. აქამდის მრავალჯერ ყოფილან გატირვებულ მდგომარეობაში, მაგრამ თვისი გვარობა და ენაც კარგად შეუნახავთ. ონსტიტუციის გამოცხადების შემდეგ სულ სხვანაირად დატრიალებდა საქმე ახალ-ოსმალთა მეცადინეობით. ქართველები თათრებს ათხოვებენ ქალებს და მათგანაც მიჰყავთ ცოლებათ. აქამდის კი ეს იშვიათი შემთხვევა იყო. მნაირად ოჯახშიც შედის თათრული. შენიშნულია, რომ თათრის ქალებს ძალიან სძულათ ქართული ენა: თვითონ ხო მარ სწავლობენ, შვილებსაც კი უშლიან.

ჩვენ გემართებს მედგარიუ მუშაობა, თუ არ გვინდა, რომ რამდენიმე ასი ათასი თანამოძმე მოსწყდეს ქართველობას.

ქართველი საზოგადოება ემზადება დღესასწაული გადაუხადოს თავის გენიოსს მეოსანს, განზრახვა არის ძეგლი დაუდგას საქართველოს დედაქალაქში. ძალიან მოსაწონი და საჭიროცაა; მაგრამ ამით არ უნდა დაგვკმაყოფილდეთ, ჩვენ უნდა სხვანაირი ცოცხალი ძეგლი დავუდგათ უკვდავს. შევხედოთ იმის მოგვარე მესხებს, თუ როგორ ჩამორჩენილან! იმათ შორის, რომ დავათოთ მეცნიერების ლაბპარი, ამაზედ უკეთესად ვერაფერი გაანათებს შოთას სულს. უუსაჭიროეს მოთხოვნილებას შეადგენს, რომ რუსთაველის სახელობაზე გავსწნათ ერთი სასწავლებელი ან სტამბოლში და ან ბრუსას მახლობელ ადგილებში, სადაც სწავლა უნდა სწარმოებდეს მხოლოდ ქართული ენის შემწეობით.

ვთხოვ მოწინავე საზოგადოებას ეს ჩემი წინადადება ასწონ-დასწონოს, და, თუ სანატრელი და შესაძლებელი აღმოჩნდა, შეუდგეს მის განხორციე-

ლებას. არწმუნებული ვართ შეძნელებული ქართველობა ხელს შეუწყობს ამ საქმეს. . .

ავტორის წერილები იწერებოდა ქართველ კათოლიკეთა მონასტერში; იგი ცნობილი მღვდელი იყო; წლების მანძილზე ეკლესია-მონასტრის წინამძღვარიც კი იყო. ამიტომაც ხელნაწერიც აქვეა შენახული, გაზეთთან ერთად. იხ. გაზეთი „თემი“, 1913 წელი, №116.

მესხი კ. გვარამაძე
მესხეთის ქართველ კათოლიკეთა უნუგეშო მდგომარეობა
(წერილი ახალციხიდან)

როგორც ვწედრით, სომხ. გაზეთმა „ჰორიზონტმა“ ცრუ ხმები გაავრცელა, ვითომც ართვინის სომეხ-კათოლიკეთა სამღვდელოებას მიეღო მოწერილობა, რომ თავიანთ ეკლესიებში ამის შემდეგ სომხური ენის მაგიერ ლათინურის წესით, ლათინურად იქნება წირვა-ლოცვა და მათი საეკლესიო სკოლებიც ლათინის სამღვდელოებას დაექვემდებარებაო. ეს ცრუ ხმები „ჰორიზონტმა“ განგებ გაავრცელა, რათა ადელეგებიან სომხები ვატიკანი-სადმი იმ მოსაზრებით, რომ ქართველ კათოლიკეებისათვის, რომელთაც ჰსურთ სომხის ტიბიკონიდან ჩამოშორება და ლათინის წესზე გადასვლას თხოულობენ, ხელი შეეშაღათ, რომ ისევ სომხის ტიბიკონზე დარჩენილიყვნენ. ასეთ პროვოკაციამ, ცოტა არ იყოს, საგონებელში ჩაყარა მესხეთის ყველა აკოლიკე ქართველები. მოკლედ უნდა ვთქვათ, იმედი დაეკარგათ ლათინის წესზე გადასვლისა. და რახან იმათ მაინც და მაინც აღარ ჰსურთ არა სასურველ სომხეთ-ტიბიკონზე დარჩენა, შემდეგ მოსაზრებას დაადგენენ, რომელნიც ახლა ორ სხვა და სხვა ჯგუფებად დაიყვნენ. ერთი ჯგუფი ამბობს: რახან საშველი აღარ გვაქვს, დავანებოთ კათოლიკობას თავი და სხვა სექტა მივიდლოთ; ამ სექტისათვის კიდევ დაასახელეს თავიანთ შორის პასტორათაც ერთი ამ სარწმუნოების მცოდნე პირი.

მეორე ჯგუფი კიდევ გუკლს არ იტყვს და გადასწყვიტეს, რომში გააგზავნონ წარმომადგენელნი პაპთან პირისპირ სათხოვნელად და თავიანთი აუტანელი მდგომარეობის მოსახსენებლად, თუ რასაც განიცდიან სომხის ტიბიკონის სასულიერო მმართველობისაგან. ჩემის აზრით, წარმომადგენლების გაგზავნა აჯობებს და კიდევ გაიმარჯვებს.

**აზერბაიჯანის ცენტრალურ სახელმწიფო არქივში საქართველო-
აზერბაიჯანის სასაზღვრო საკითხების შესახებ
დაცული საარქივო დოკუმენტები
(მასალები მოიძია და შესავალი წერილი დაურთო
პროფესორმა თამაზ ფუტკარაძემ)**

მიმდინარე წლის თებერვალ-აპრილში საგრანტო პროექტის „ჰორიზონტი 2020“-ის ფარგლებში ვიმყოფებოდი აზერბაიჯანის დედაქალაქში, რამაც საშუალება მომცა გავცნობოდი იქ დაცულ საარქივო დოკუმენტებს. მკითხველის ყურადღებას გავამახვილებთ იმ დოკუმენტებზე, რომლებშიც წარმოდგენილია საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის საზღვრების გამიჯვნის საკითხები, საკუთრივ 1921 წ. 5 ივლისის საქართველოსა და აზერბაიჯანს შორის შიგა საზღვრების, საკუთრივ სასაზღვრო ხაზის რეგულირების საკითხებისადმი მიძღვნილი კონფერენციის დადგენილება, რომლის მიხედვითაც ყარაის ველის სადავო ტერიტორიაზე ცხადდება აზერბაიჯანის, კერძოდ ყაზახის მოსახლეობის უფლებები. დადგენილებაში ჩაწერილია ამ ტერიტორიის საზღვრები წითელი ხიდიდან მდ. ხრამის გაყოლებით ბეიუქ-კიასიკის სადგურამდე. დადგენილებაში ელდარის ველის მფლობელობის საკითხებზეცაა საუბარი, რომელთან დაკავშირებული სადავო საკითხები ადგილზე უნდა შესწავლილიყო.

განსაკუთრებით საინტერესოა დადგენილების მე-4 პუნქტი, რომელშიც ნათლად ჩანს - თუ როგორ ანიაგებენ ქართულ მიწებს ბოლშევიკური ხელისუფლების წარმომადგენლები. საკითხი ეხება ზაქათალის ოლქს (საინგილოს). დადგენილებაში შავით თეთრზე პირდაპირ წერია: „საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა უარს ამბობს ზაქათალის ოლქთან დაკავშირებით ყოველგვარ პრეტენზიებზე სახელმწიფო საზღვრების ფარგლებში, რის შესახებაც საქართველოს რევკომი გამოსცემს შესაბამის დეკლარაციას“. დოკუმენტს ხელს აწერენ ფილიპე მახარაძე და ნარიმან ნარიმანოვი (აზცსა, ფ. 379, ან.3, ს. 2, ფ. 99, ასევე, ს. N 6, ფ. 14-18). ეს ის ნარიმანოვია, რომელსაც 2019 წ. გაზაფხულზე თბილისში ძეგლი დაუდგეს?!

მენშევიკებსაც შესანიშნავად ეხერხებოდათ ქართული მიწების გასხვისება. სწორედ მათ კისერზეა ბრესტ-ლიტოვსკში მიღებული საქართველოს საწინააღმდეგო გადაწყვეტილება არტანის, ბათუმის და ყარსის თურქეთისათვის გადაცემის შესახებ. ცნობილია, რომ მენშევიკებს შესთავაზეს დაეცვათ საკუთარი ქვეყნის ინტერესები მოლაპარაკების დროს (თუმცა ტროცკი ეწინააღმდეგებოდა ქართველების დასწრებას მოლაპარაკებაზე), მაგრამ ევგენი გეგაჰკორმა განაცხადა: „რადგან კავკასია (და საქართველოც) შეადგენს რუსეთის ნაწილს, ზავის საკითხი რუსების კომპეტენციას შეადგენსო“ (იხ. რ. გაბაშვილის მემუარები სათანადო დოკუმენტაციის დართვით, გვ. 160).

ჭეშმარიტება მოითხოვს ითქვას, რომ ორჯონიკიძის მიერ ქართული მიწების ოფიციალურ გასხვისებამდე მენშევიკებმა გაასხვისეს ეს მიწები ჯერ კიდევ 1910-იან წლებში. ამ თვალსაზრისით საინტერესოა რ. გაბაშვილის ინფორმაცია: „1912 წელს მოხდა საშინელი ჩვენი (ე. ი. საქართველოს მომავალი სა-

ხელმწიფოებრივობის) მორალური მარცხი... უდიდესი მასშტაბით: კიევში მომხდარ „რუსეთის არასახელმწიფოებრივ ერთა კონფერენციაზე“, რომელიც ხდებოდა საიდუმლოდ, - „კოლოპერაციის კონფერენციის“ კამუფლაჟით, - საქართველოს პოლიტიკური პარტიების წარმომადგენლებმა: სოციალ-დემოკრატმა ნ. რამიშვილმა და ს. ჯიბლაძემ და სოციალისტ-ფედერალისტმა - ოსიკო ბარათაშვილმა და სამსონ ფირცხალავამ თავიანთი პარტიების სახელით, ბოროტება ჩაიდინეს: მომავალ - ტერიტორიულ-ეროვნულ განსაზღვრებაში, - საინგილო მორალურად მიაკუთვნეს აზერბაიჯანს, აფხაზეთი - ჩრდილო-კავკასიას და ახალციხე-ახალქალაქი, ბორჩალოს მაზრა ნავთლუხამდის - სომხებს; რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული პარტიის პრინციპების მიხედვით: „რეალური მოსახლეობისა“. ეს თეორიულ-მორალური გაცემა სახელმწიფოებრივ ტერიტორიის მთელი პროვინციებისა, - რაც ასე კარგად უდგებოდა საერთოდ რუსეთის პოლიტიკას საქართველოს მიმართ... დადასტურებული იყო ჩვენი ზემოაღნიშნული „სოციალისტების“ არა მარტო ხელის მოწერით, არამედ კიევიდან ჩამოტანილ რუკაზედაც აღნიშნული“ (იხ. რ. გაბაშვილის მემუარეები, ასევე, მ. მჭედლიშვილი, „იმპერიის მარწმუნებში, ელ. ვერსია, თბ. 2004, გვ. 105-106).

აზერბაიჯანსა და საქართველოს რესპუბლიკების შიგა საზღვრების გამოიჯნვის შესახებ მასალები დაცულია 379-ე ფონდის N 6 საქმეშიც. (აზცსა, ფ. 379, ან.3, ს. 2, ფ. 99, N 6 საქმე).

როგორც ჩანს, მოსახლეობა ვერ ეგუებოდა ქართული მიწების გასხვისებას. სწორედ ამიტომ ჰქონდა ადგილი ტერიტორიულ დავებს საძოვრებსა და სახნავ მიწებზე, რაც ჩანს 1920-ნი წლების სხვა დოკუმენტებში. ერთ-ერთი ასეთია საქართველოს, აზერბაიჯანს, სომხეთსა და დაღესტანს შორის სახელმწიფო საზღვრების გამოიჯნვის საკითხებთან დაკავშირებული დოკუმენტები. შესაბამისად წარმოდგენილია მიმოწერები კავკასიის ცაკ-თან (1925 წელი) (აზცსა, ფ. 379, ან.3, ს. 465). საქმე ეხება **ზაქათალისა და სიღნაღის მოსახლეობას შორის წამოჭრილ დავას ტერიტორიის გარკვეულ მონაკვეთზე**. ამიერკავკასიის ცაკს მიზანშეუწონლად მიუჩნევია მისი გადახედვა და მიუცია რეკომენდაცია თითო პასუხისმგებელი პირის მივლინების შესახებ, რათა ამ საკითხზე გააკეთონ განმარტება.

სასაზღვრო დავის საკითხები საქართველოს და აზერბაიჯანის საბჭოთა რესპუბლიკებს შორის წარმოდგენილია სხვა საქმეებშიც. ამავე ფონდის N 234 საქმეში საკმაოდ მრავალფეროვანი მასალებია ამ თვალსაზრისით (170 ფურცელი). განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ამონაწერები კავკასიის ცაკის სხდომების ოქმებიდან და მიმოწერები სასაზღვრო დავის შესახებ ამ ორ რესპუბლიკას შორის (1924-1926 წლები) (აზცსა, ფ. 379, ან. 3, ს. 234). საქმეში დაცულია 1925 წ. 30 ნოემბრის სხდომის ოქმი და ბაგიროვის მოხსენება ამ საკითხთან დაკავშირებით (ფურც. 4-5, 110-144). მსგავსი მასალებია დაცული ამავე ფონდის 217-ე საქმეში. მასში საუბარია სასაზღვრო დავებზე, საზოგადოებრივი საქონლის გადარეკვაზე ორივე მხრიდან, შეიარაღებულ თავდასხმებზე და ა. შ. **მკითხველს ვთავაზობთ აზერბაიჯანის ცენტრალურ სახელმწიფო არქივში დაცულ დოკუმენტებს (ასლებს).**

ПОГРАНИЧНЫЙ АЗЕРБАЙДЖАНОКО-ГРУЗИНСКИЙ

ДОГОВОР.

14
/Постановление по урегулированию внутренних границ Закавказских Республик относительно пограничной линии между Азербайджанской социалистической советской республикой и социалистической советской республикой Грузии/.

1. Политическая граница между АССР и ССР Грузии остается без изменений, поскольку это особо не оговорено в последующих статьях.

2. По вопросу о Караязской степи между Азербайджаном и Грузией Конференция постановила:

а/Признать полное исключительное владение и пользование крестьянами Казахского уезда территорией Караязской степи приблизительно в следующих пределах, сохраняя существующую государственную границу между АССР и ССР Грузии: граница фактического владения начинается от Красного моста на реке Храм и идет до станции Бейюк-Кярик, включая ее, направляется на гору Киришли, проходит до горы Кешис-Тэош далее, опускаясь на юго-восток и проходя через перевал Шиклу-Карава Елы, пересекает большую дорогу, поворачивает на север, поднимаясь на Дебсизин-Даг, пересекает овраг Арам-Даре и, обогнув Кутаны, доходит до горы Калагеры, направляется до реки Иоры, идет по ней до урочища Кесаман, направляясь дальше по государственной границе.

/Карта 5-ти верстн. в дюймах./

ПРИМЕЧАНИЕ: Точное установление границ владения Казахских крестьян возложить на Особую Смешанную Комиссию, которая должна приступить к своей работе через две недели после подписания настоящего соглашения.

Крестьяне Казахского уезда, фактически пользующиеся и владеющие этой степью, во всех отношениях управляются по конституции АССР Казахским Уездным Исполкомом.

3. Что касается Эльдарской степи, Конференция постановляет поручить смешанной Комиссии, означенной в примечании ст. 2, установить

145

4. По вопросу о Закатальском Округе, Конференция постановляет: Социалистическая Советская Республика Грузии отказывается от всяких претензий на Закатальский Округ в пределах государственных границ, о чем Ревком Грузии издает соответствующую декларацию.

5. Крестьянам обеих сторон обеспечивается беспрепятственное пользование пастбищами, кочевьями и другими угодьями, которыми они фактически пользовались.

Подлинное подписано: Ф. МАХАРАДЗЕ, Н. НАРИМАНОВ.

Гор. Тифлис, 5 июля 1921 г.

В е р н о : Делопроизводитель Управл.
Землеустройства Наркомратзема /подпись/

В е р н о : *А. Нариманов*

дббб, г. 379, дб.3, в. 6

к о п и я

НКВД АССР.-

15

Ввиду донесения телефонограммой от 16-Июня с/г.
за № 44 Предсельсовета о-ва сел.Кобахчел о притеснениях
чинимых Сигнахскими Уездными властями по отношению гр-на
сел.Кобахчел, а также согласно Вашего предписания от "16"
Июня с/г. за № 3492 о связи с Сигнахским уездом, шною
был командирован Начуездмил., в Лагодехский район, кото-
рый совместно с Начмил.Лагодехского района вьехали в Уг-
Бешкен участок Дарин-Кобы для проверки донесения Кобах-
чельского Предсельсовета; при чем обнаружено было потре-
ва и порча огородов и поджог бины. На каковые были сост-
лены акты, копии с каковых при сем представляю в НКВД, а
в НКЗем копии будут представлены через Уземотдела.

Что же касается жалоб грузин относительно поруб-
ки произведенных Кобахчельцами такового действия не
наружено.

О чем составлены АКТЫ.

ПРИЛОЖЕНИЕ: АКТЫ за №№ 1 и 2 по одному экземпляру

Завед.СВУ /КАСУМОВ/

В Е Р Н О :

С-м Дикавато

ՏՅՆՏՑ.379, ՏԵ. 3, Խ. 217

ПРОТОКОЛ

Заседания Особой Комиссии при ЗакЦИК"е по разграничению Закатальского и Сигнахского уездов и по разрешению земельных споров между жителями обоих уездов 26-Мая 1924 года.

Председательствует - Пред.ЗакЦИК"а АГАМАЛИ-ОГЛИ

ЧЛЕНЫ КОМИССИИ: 1. От. С.С.Р. Грузии тов. ЖВАНИЯ

2. От. СРС.Р. Азербайджана ГАДЖИЕВ

3. От. Предуполкома Сигнахуезда т.ЧАХНАШВИЛИ

4. От Предуполкома Закатальск.уезда т.СУЛЕЙМА
НОВ

С Е К Р Е Т А Р Ь. Юрисконсульт Сигнахского
Уездисполкома Ш.ТАТИШВИЛИ

25 Мая сего года, осмотрев спорный участок между селами Ковяхчелы Закатальского Уезде Азербайджанской Сов.Соц.Республики с одной стороны и с другой-селений -Подна, Вашловани, Поднис-Кари, Чадуняни, Тамариани Лагодехи и Ново-Ульяновки Сигнахского уезда ССР Грузии лесной лачи Чи аури-Комиссия пришла к следующему заключению:

1. Временно, до окончательного разрешения этого спора прекратить порубку леса под шпала, а также и сжигание его с целью открытия полей

2. Фактическое пользование момента Комиссии спорящих сторон оставить в пользование их впредь до окончательного разрешения этого спора об,явив сторонам, что признаки этого пользования при определении прав каждой стороны не будут браться в основание, так как для разрешения спора должны быть принята во внимание земельная обеспеченность для соответствующего сельского хозяйства обеих сторон.

3. Строго воспретить образование новых фактических признаков пользования с целью завладения.

4. Ввиду из,явления желания Представителей обоих уездов окончить спор самим-предложить Сигнахскому и Закатальскому Уездисполкомам в двунедельный срок на месте после детального описания состояния спора при мирному заключению, о чем составить надлежащий АКТ при помощи опытных землемеров с показанием в акте ясных технических понятных признаков

5. Копия сего постановления вручить обоим сторонам.

ПРИМЕЧАНИЕ: Земельная Обеспеченность спорящих сторон определена на основании Земельных Кодексов обеих Республик

Подписали: Пред. Комиссии -
Председатель ЗакЦиП "а /АРАМАЛИ ОГЛЫ/

ЧЛЕНЫ КОМИССИИ 1. ИВАНЯ

2. М. РАДАШЕВ.

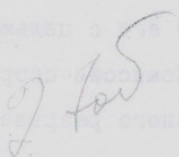
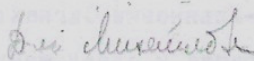
3. СУЛЕЙМАНОВ

4. ЧАХНАШВИЛИ

С Е К Р Е Т А Р Ь /Ш. ТАТИШВИЛИ

Копия с подлинным в е р н о Ш. ТАТИШВИЛИ

В Е Р Н О :

სბცს, გ. 379, სბ.3, ბ. 217

В НАРКОМЕНУДЕЛ копия ЦК АКП /6/-

27-го Сентября с/г. в местности "Улгум-Чем" грузскими милиционерами угнано 31 голова крупного рогатого скота принадлежащего жит. сел. Ковахчель.

Несмотря на наши телеграммы Сигнахскому УИК"у и личные к нему обращения Председателя Белоканского Дика, угнанный скот Ковахчельцем до сего времени не возвращен а Белокавскому Прел. Дайра Исполкому Сигнахская администрация дала ответ, что этот угон скота совершен за неуплату Ковахчельцами арендной платы за пастбище, согласно постановления совещания администрации Закатальского и Сигнахского уездов от 7-Июня с/г. и также взамен ареста Закавказской администрацией трех грузин, обвиняемых в поджоге в местности "Цители-Гори" и "Деревен-Кобу".

Что Ковахчельцы не уплатили пастбищной аренды, Сигнахский УИК нам ни разу ничего не сообщил и Закатальский Уездисполком в этом отношении, конечно, не мог принять соответствующих мер.

Дней 10 тому назад с пастбища Ширика угнано грузинами 6 голов крупного рогатого скота, принадлежащего ж. Алмалинского района и в последних числах Сентября из Абалского участка, через селение Муганло, тоже 6 голов та грузинскими же жителями.

Указанные случаи угона скота грузинами, начиная приобретать систематический характер и само отношение азербайджанской администрации к этим происшествиям, вызывают сное не-удовольствие среди населения Закатальского уезда особенно сильное раздражение вызвало среди Ковахчельских жителей последний угон 31 головы скота.

Для предотвращения каких либо нежелательных эксцессов со стороны крестьян нашего уезда, необходимо сделать:

5/526.

№1734

Закавказье.

власти, каковое, конечно не может назваться действием и расп
Советского органа.

Сообщая о вышеизложенном, Закуздисполком просит НА
войти по этому поводу, в ходатайство с соответствующими орга
зинской власти.

О последующем просьба у в е д о м и т ь .-

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ЗАКУЗДИСПОЛКОМА /ГАДЖИЕВ/

ДЕЛОПРОИЗВОДИТЕЛЬ /МИХАЙЛОВА/

В Е Р Н О :

В.И. Михайлова

3205

ՏԵԾԵՆ, ց. 379, ՏԵ.3, Լ. 217